

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ**

**Сутність та особливості досягнення ЦСР 8 в Україні на тлі
світових та європейських процесів**

спеціальність: 106 Географія

галузі знань: 10 Природничі науки

на здобуття освітнього ступеню: Магістра

за освітньо-науковою програмою – Географічне країнознавство та
геоглобалістика

Магістерська робота
студента денного відділення
Корчагіна Григорія Вадимовича

Науковий керівник:
кандидат географічних наук, доцент
Хільчевська І.Г.

КИЇВ – 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦСР 8 «ГІДНА ПРАЦЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ»	6
1.1. ЦСР 8 як імператив суспільного розвитку 21 століття.....	6
1.2. ЦСР 8: сутність, завдання, індикатори.....	10
1.3. Аналітична схема дослідження.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМИ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 8: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	14
2.1. Глобальний поступ у досягненні завдання ЦСР 8.....	14
2.2. Вплив COVID-19 на досягнення ЦСР 8.....	16
2.3. Регіональні особливості досягнення ЦСР 8 по Європейським країнам.....	17
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 8 В УКРАЇНІ	24
3.1. Виклики на шляху досягнення в Україні ЦСР 8.....	24
3.2. Внутрішньорегіональні відмінності у прогресі з досягнення ЦСР 8 в Україні.....	34
3.3. Роль й можливості освіти у поступальному досягненні ЦСР 8.....	41
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АР Крим – Автономна Республіка Крим

ВВП – Валовий внутрішній продукт

Держстат – Державна служба статистики

ЄС – Європейський союз

МВФ – Міжнародний валютний фонд

МОН – Міністерство освіти і науки

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПКС – Паритет купівельної спроможності

ПРООН – Програма розвитку ООН

РФ – Російська Федерація

ЦРТ – Цілі розвитку тисячоліття

ЦСР – Цілі Сталого Розвитку

ЮНІДО – Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний розвиток у глобальному масштабі підпорядковується імперативу сталості, інституціалізованим виразом якого стали Цілі Сталого Розвитку (ЦСР), прийняті Резолюцією ООН у 2015. У їх складі ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» торкається гострого питання зайнятості молоді, яка становить інтелектуальний та економічний потенціал будь-якого суспільства. Не менш гостро це питання стоїть в Україні, де суспільні трансформації останніх десятиліть напряду зачіпають молоде населення, перспективи його сталого майбутнього. Власне цим та нагальними завданнями, які стоять перед нашою країною в контексті перспектив інтеграції до Європейського союзу і визначається доцільність вивчення тенденцій виконання відповідних завдань ЦСР 8 в Україні на тлі світових та європейських процесів.

Вивчення різних аспектів ролі та участі молоді у суспільних процесах присвячуються наукові роботи, дослідження міжнародних організацій.

Водночас вивчення поступу у досягненні відповідних завдань ЦСР 8, порівняння ситуації у різних країнах світу залишається недостатньо вивченим питанням.

Магістерська робота присвячена активному поширенню сталого розвитку на прикладі Української молоді в активному залученню ЦСР 8, а також дослідження стану сталого розвитку, його перспектив та стратегію розвитку. Крім того, робити акцент на восьмій ЦСР як на важливій і перспективній стратегії розвитку молоді, або суспільства в цілому. Отже, виникає необхідність для детального вивчення даного питання альтернатив та аналізу, чому і присвячена магістерська робота.

Метою магістерської роботи є дослідження особливостей досягнення та реалізації цілі сталого розвитку 8 в Україні в контексті світових та європейських процесів, з урахуванням впливу COVID-19 на її досягнення,

визначення внутрішньорегіональних відмінностей в процесі досягнення ЦСР 8 в Україні.

Об'єктом дослідження виступають цілі сталого розвитку, зокрема ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання», в глобальному та національному контексті.

Предмет дослідження. Сутність та особливості досягнення ЦСР 8 в Україні на тлі світових та європейських процесів.

Методологічною базою мого дослідження є такі методи наукового пізнання як діалектичний, за допомогою якого відбулось визначення філософських підходів до визначення сталого розвитку; порівняльно-правового дослідження, що був використаний для порівняння прогресу досягнення ЦСР 8 в Україні та у світі; формально-логічний, що був використаний для вибору індикаторів та визначення базових рівнів досягнення ЦСР 8; метод аналізу, суть якого полягає в роз'єднанні цілого на складові елементи, а також безпосередньо логічний метод використано під час дослідження аналітичних матеріалів, концепцій, точок зору авторів з питань, які є предметом дослідження. При чому кожен із таких методів у конкретному випадку використовувався не в чистому вигляді, а в поєднанні з іншими.

Наукова цінність дослідження. У роботі було досліджено сучасний стан, тенденції та проблеми досягання цілі сталого розвитку 8 в Україні. Для популяризації сталого розвитку було розроблено науковий семінар «квест», який підвищить рівень обізнаності молоді в даній проблематиці, який може використаний як закладами вищої освіти, так і на онлайн програмах навчання.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, викладена на 52 сторінках основного тексту і 78 сторінках загального тексту. Містить 16 додатків, з них 11 рисунків і 5 таблиць та список із 31 використаного джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦСР 8 «ГІДНА ПРАЦЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ»

1.1. ЦСР 8 як імператив суспільного розвитку 21 століття

Сталий розвиток – це загальна концепція балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захисту майбутніх поколінь, приділяючи увагу їхнім потребам, безпечному та здоровому довкіллі. Сталий розвиток - це «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [10, с.28-32].

Світовою спільнотою було визнано, що збалансований розвиток «повинен стати пріоритетним питанням порядку денного міжнародного співробітництва» [24]. Сьогодні розуміння збалансованого розвитку як поєднання соціальних, економічних та екологічних складових розвитку є загальноновизнаним. Я вважаю, що досягти балансу між цими складовими можливо тільки через перехід до суспільного розвитку, який не буде виснажувати ресурси природи та людей та матиме можливість довго тривати. Концепція збалансованого розвитку є відповіддю на виклик часу. Це альтернативна модель сучасного розвитку, яка розглядає природу лише як джерело сировини для виробництва.

Економічний підхід полягає в доцільному використанні обмежених ресурсів та застосуванні енергоощадних, природозберігаючих та матеріалозберігаючих технологій для утворення потоку сукупного доходу, що забезпечить у всякому разі не зменшення, а навпаки утримання спільного капіталу. Одночасно перехід до цифрового суспільства спричинить до зміни структури спільного капіталу на користь суспільства загалом, розвиваючи нематеріальні потоки фінансів, інформації та інтелектуальної власності.

Розглядаючи екологічний підхід, зазначу, що сталий розвиток забезпечує цілісність біологічних та фізичних природних систем, їх життєво важливий, від якого залежить розвиток загального балансу біосфери в цілому. Надзвичайного значення набуває ефективність таких процесів самооновлюватися та адаптуватися до різнобічних змін, натомість збереження в достеменному статичному стані або деградації та втраті біологічної неоднорідності.

Соціальний компонент налаштований на цивільний розвиток, на відповідальне зберігання стабільності громадських і культурних систем, на зниження чисельності конфліктів у суспільстві. Людина має набути статусу суб'єкту, а не об'єкту розвитку. Вона має «брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням» [10].

«Цілі сталого розвитку» — ключові спрямування розвитку світу, які вже ухвалені на Саміті ООН зі сталого розвитку. Вони замінюють Цілі розвитку тисячоліття, відтинок часу яких добіг кінця у 2015 році. ЦСР схвалені на проміжок часу від 2015 до 2030 року і налічують 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань.

Офіційний документ (резолуція) Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» від 25 вересня 2015 року, проголошує нові концепції дій, метою яких є перехід світу на траєкторію сталого та життєстійкого розвитку.

Концепція сталого розвитку з'явилася в розгляді поєднання трьох найважливіших точок зору: економічної, соціальної та екологічної. Мають намір вживання дій, які спрямовані на найвище використання лімітованих ресурсів та вживання екологічних - природооощадних, енергозберігаючих, і матеріалозберігаючих технологій, на захист балансу соціальних і культурних

систем, на забезпечення обґрунтованості біологічних і фізичних природних систем.

Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), які були прийняті на Генеральній Асамблеї ООН у 2000 році, врегулювали 2015 рік як розрахунковий рік. У 2012 році на Конференції ООН зі сталого розвитку країни прийняли рішення щодо створення робочої групи відкритого складу з розробки сукупності цілей сталого розвитку, на мою думку, через те, що країни, що прийняли Програму ЦРТ, та засвідчили її досягнення, так само як і вимогу сприйняття нового порядку денного після 2015 року. Після року спілкування Робоча група відкритого складу презентувала рекомендації для формулювання 17 цілей в області сталого розвитку. У серпні 2015 року 193 держави - члена Організації Об'єднаних Націй реалізували згоду з підсумкового документа нового порядку денного «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року».

25 вересня 2015 року Генеральної Асамблеї ООН підбили підсумки виконання ЦРТ та ухвалили нову резолюцію, яка затвердила новий план дій «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року». 17 цілей та 169 задач нового плану дій набули чинності 1 січня 2016 року.

Робота над цим планом дій рекомендована на 15 років — до 2030 року.

Ціль 1. Подолання бідності

Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства

Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя

Ціль 4. Якісна освіта

Ціль 5. Гендерна рівність

Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови

Ціль 7. Доступна та чиста енергія

Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання

Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура

Ціль 10. Скорочення нерівності

Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад

Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво

Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату

Ціль 14. Збереження морських ресурсів

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші

Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути

Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку

Зважаючи на досвід роботи над Декларацією тисячоліття, діяльність із реалізації цілей і завдань сталого розвитку, їх огляд має відбуватися із застосуванням комплекту загальних ознак, які будуть наповнюватися показниками на регіональному та національному ступенях, які будуть побудовані країнами - членами ООН. Визнається, що сформований порядок буде простим, але надійним, він має усвідомлювати всі цілі й завдання у сфері сталого розвитку, охоплювати методи реалізації, дозволить притримати політичну стабільність, комбінований характер і планомірність, які вкладені в цих цілях і завданнях [23]. З точки зору адаптації світових завдань розвитку з урахуванням національної своєрідності були здійснені національні конференції, де взяли участь більш ніж 300 представників урядових установ, агентств Організації Об'єднаних Націй в Україні, Національної академії наук України, громадськості та експертного середовища [15].

Під час цих національних конференцій розглядалися 17 ЦСР за наступними групами:

- Стале економічне зростання та зайнятість.
- Справедливий соціальний розвиток.
- Ефективне, підзвітне та всеохопне управління і справедливість для всіх.

- Екологічна рівновага та розбудова стійкості [15].

Україна, також як і решта країн - члени ООН, долучилася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Упродовж 2016–2017 років продовжувався широкомасштабний та всеосяжний перебіг адаптації ЦСР з урахуванням українського середовища. Всі глобальні цілі були розглянуті, зважаючи на специфіку національного процвітання. Висновком цієї роботи стала національний порядок, який складається з 86 завдань національного розвитку.

Хочу зазначити, що національні завдання, індикатори для моніторингу виконання завдань та цільові орієнтири для досягнення до 2030 року зображено в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [23].

Побудована національна система завдань та показників ЦСР дбає про стійкий ґрунт для наступного сукупного моніторингу країни. У цілому, 17 цілей та 86 національних завдань інкорпоровані у 145 нормативно-правових актів Уряду, на здійснення цілей і завдань скеровано 1052 завдання та 3465 заходів, які закріплені в актах.

1.2. ЦСР 8: сутність, завдання, індикатори

ЦСР є загальноприйнятими, монолітними та єдиними, мають на увазі різні національні реалії, змоги, ступені розвитку та дотримання національної політики та пріоритетів. На мою думку, цілі є глобальними та амбіційними, при цьому кожен уряд консолідує особисті національні цілі, зважаючи на національні обставини та самостійно вирішує, які саме амбіційні та глобальні цілі мають бути серед національних процесів визначення планування, політики, національної програми. Важливо зазначити, що зв'язок сталого розвитку з іншими актуальними повсякденними процесами в економічній, соціальній та екологічній сферах.

Розв'язуючи цілі та завдання, кожна окрема держава торкається конкретних проблем досягнення сталого розвитку, і важливим є визнання, що зі специфічними труднощами стикаються у найбільш вразливих країнах, зокрема, у найменш розвинених країнах, там, де не має виходу до моря, та у малих острівних державах, що розвиваються; країни, що знаходяться у конфліктних ситуаціях потребують особливої уваги.

Глобальні ЦСР призначені розв'язувати питання в основних галузях суспільного життя, однією з яких є запорука стабільного, сталого розвитку та економічного розвитку.

ЦСР 8 - одна з провідних цілей сталого розвитку України. На мою думку, по-перше, ЦСР 8 має за мету розвиток економіки курсом оновлення виробничого процесу. По-друге, ЦСР 8 звертає увагу на проблемах молоді в українському суспільстві, окреслює шляхи подолання цих дилем, реформування освітньої системи.

Також ЦСР 8 щільно перетинається з наступними цілями сталого розвитку: ЦСР 1 Подолання бідності; ЦСР 4 Якісна освіта; ЦСР 9 Інновації та інфраструктура; ЦСР 15 Збереження екосистеми та суші.

Отже, ЦСР 8 стає обов'язковою часткою глобального розвитку України, що дає змогу утримати молодь в Україні, та позитивно подіяти на економічний стан держави.

ЦСР 8 звертається із закликом до світової спільноти «сприяти поступальному всеосяжному та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості для всіх» [23].

1.3. Аналітична схема дослідження

При написанні роботи використовувались офіційні цілі глобальних структур, таких як: ООН, Резолюції Генеральної Асамблеї, національні

документи (Національна доповідь, Добровільна доповідь, регіональні звіти України щодо ЦСР 8, дані державної статистики України).

Джерела інформації:

1. Вимірювання досягання цілей сталого розвитку регіонами України: вибір індикаторів та визначення базових рівнів [23].
2. Моніторинговий звіт ЦСР 8 [12].
3. Ціль сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 рік [23].
4. Ціль сталого розвитку: Україна. Завдання та індикатори [23].
5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [28].
6. Доповідь про цілі в галузі сталого розвитку в 2020 році [5].

Робота складалась з п'яти основних етапів дослідження, зокрема:

1. Дослідити глобальні світові тенденції в досягненні ЦСР 8.
2. Визначити модель досягання восьмої цілі сталого розвитку.
3. Дослідити проблеми, виклики, та перспективи на шляху в реалізації ЦСР 8.
4. Визначити основні проблеми в Українській державі, які заважають реалізувати ЦСР 8 в Україні.
5. Розробити свою модель популяризації ЦСР 8 серед молоді шляхом створення наукового диспуту на тему: ЦСР 8 в Україні як стратегія стримування молоді в Україні.

При написанні роботи було використано наступні методи дослідження:

- порівняльно-правовий метод дослідження, був використаний задля порівняння прогресу досягнення ЦСР 8 в Україні;
- формально-логічний метод використаний для вибору індикаторів та визначення базових рівнів досягнення ЦСР 8;

- логічний метод використано під час дослідження аналітичних матеріалів, концепцій, точок зору авторів з питань, які є предметом дослідження.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПРОБЛЕМИ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 8: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

2.1. Глобальний поступ у досягненні завдання ЦСР 8

Вважаю, що стійке та інклюзивне економічне зростання сприяє поліпшенню, та створює гідну працю для суспільства та покращує рівень життя. У світовому масштабі дійсний ВВП на душу населення і продуктивність праці підвищилися, натомість рівень безробіття знизився до рівня фінансової кризи, проте повільне всеосяжне зростання зумовило переусвідомлення економічного та соціального стану. На політичному рівні визначили, що для досягнення трансформаційних ЦСР 8 треба збільшити перспективи працевлаштування, зокрема для молоді; скоротити відмінність між регіонами, віковими групами та статями; понизити неформальну зайнятість.

Дійсний ВВП на душу населення збільшився у світі на 1,9 % у 2017 році порівнюючи з 1,3 % у 2016 році. Збільшення, на яке сподівалися, було стабільним на рівні приблизно 2 % до 2020 року. У менш розвинених державах ЦСР має намір бодай 7% дійсного підвищення ВВП. У таких державах дійсний ВВП пришвидшився із середньорічного показника 5,8% за період з 2000 по 2004 рік, до 7,1% за період з 2005 по 2009 рік, до притримання на 4,8% за 2010–2017 рр. Очікувалось, що зростання рівня ВВП у менш економічно розвинутих державах буде до 5,7% у 2020 році через сприятливі зовнішньо економічні умови обік з ідентичними цінами на сировину, що спонукатиме фінансові потоки та інвестиції у проекти з природних ресурсів та інфраструктури. Втім все це не притаманне цілі. Політика, що слугує диверсифікації економіки в

таких країнах гарантує довгострокову адаптивність та більш інклюзивне підвищення.

У 2018 р. продуктивність праці зросла на 2,1% в усьому світі - максимальний річний приріст з 2010 року. Проте величезні розбіжності є в різних регіонах. Найвищий зріст працівників зростав у Центральній та Південній Азії (4,8 %) та у Східній та Південно-Східній Азії (4,2 %), принаймні відбулося мало змін в Африці на південь від Сахари (0,3 %), так само в Латинській Америці та Росії та Карибському басейні (0,5 %).

Глобальний рівень безробіття в 2018 році він становив 5 %. Проте є величезні розбіжності між регіонами, віковими групами. У 2018 році рівень безробіття в Північній Африці, Західній Азії (9,9 %) в Латинській Америці, Карибському басейні (8,0 %) був у 2,5 рази вище, ніж у країнах Центральної та Південної Азії (3,2 відсотка). У той час як гендерні диспропорції в Західній Азії та Північній Африці рівень безробіття серед жінок на 8% ніж у чоловіків. У в Латинській Америці та в Карибському басейні рівень безробіття жінок становило майже на 3% вище ніж чоловіків.

Крім того, молодь може бути втричі частіше безробітною, ніж дорослі. У 2018 році рівень безробіття серед молоді складав 12%, якщо порівнювати з 4% для дорослих.

У 2020 році п'ята частина молоді у світі не була притягнута до освітнього процесу та працевлаштування. Інакше кажучи, молодь не набула професійних навичок, не мала наукову базу для розвитку професійного досвіду. Більш серйозний стан у Центральній Африці, Російській Федерації, Південній Азії, Північній Африці та Західній Азії, де до такої категорії належить чверть молодих людей. Гендерні відмінності в освітньому процесі має вагомий вплив на молодь у Центральній та Південній Азії, де 46 % молодих жінок не мають можливості набути навіть базову освіту у порівнянні з 10 % молодих чоловіків [5].

2.2 Вплив COVID-19 на досягання ЦСР 8

Після світової економічної кризи в 2009 році у всьому світі в цілому відстежувався підйом продуктивності праці та зниження рівня безробіття, принаймні ситуація у регіонах мала суттєву різницю. Десять років по тому, у 2019 році, темпи підвищення світової економіки знову сповільнилися, знизившись до найнижчої позначки з 2008-2009 років.

Криза утворила вагому загрозу безпеки та гігієну праці робітників, зріс ризик дитячої праці. Потрібні невідкладні політичні заходи на підтримку бізнесу, підвищення попиту на трудові ресурси та підтримка наявних робочих місць - насамперед для уразливіших категорій населення, для подальшого забезпечення повної та продуктивної зайнятості та гідної праці людства.

У 2018 році темпи зростання реального ВВП на душу населення по світу в цілому склали 2,0 %, що відповідає середньорічному рівню за 2010-2018 роки. Поступальне зростання ВВП на душу населення в цей період був обумовлений головним чином високими темпами в Східній і Південно-Східній Азії, а також в Центральній і Південній Азії.

Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила різкі кардинальні зміни, наслідком яких було ще більше уповільнення економічного зростання [5].

У 2019 темпи економічного зростання знизилися до 1,5%, а у 2020 році COVID-19 поставив світ у найважчу економічну кризу з часів Великої депресії. Дослідження показали, що у 2020 році дійсний ВВП на душу населення знизився на 4,2 відсотка, очікується, що у 2021 році дійсний ВВП на душу населення знову почне рости темпами в 3,1 відсотка в рік [5].

Продуктивності праці у 2020 році вже негативно позначився на скороченні у світі обсягу робочого часу, наслідком цього утворився економічний спад через викликану інфекційну кризу. В умовах цієї кризи,

викликаного інфекцією COVID-19, стало зростання продуктивності праці, що спостерігалось у всьому світі з 2000 року, сповільнилося.

У 2019 рівень безробіття у світі становив близько 5%, найважча ситуація з гострою проблемою безробіття стала у Північній Африці та Західній Азії, де роботу мали 11% працездатного населення, причому рівень безробіття серед жінок на 9% вище, ніж серед чоловіків. Крім того, у всіх регіонах у 2019 році рівень безробіття серед молоді був значно вище, ніж серед дорослих робітників (Додаток П).

Очікувано, що пандемії COVID-19 надасть надзвичайно негативний вплив на рівень безробіття у всьому світі. Виходячи з досліджень Міжнародної організації праці, загальносвітовий обсяг робочого часу у другому кварталі 2020 року скоротився на 14 %. Це еквівалентно робочого часу приблизно 400 млн робітників, що зайняті повний робочий день та працюють 48 годин на тиждень. [4].

В умовах пандемії COVID-19 безпека і гігієна праці - це ключовий компонент гідної праці. Працівники мають право почувати себе на робочому місці у повній безпеці, бо багато хто з них підлягають невинуватому ризику. У 9 з 71 країни, по яких є дані за період з 2017 по 2019 роки, смертність на виробництві становила понад 10 випадків на 100000 працівників. Виходячи з цих даних, працівники з-поміж робочих - мігрантів підлягають найбільшому ризику та небезпеці на виробництві, ніж працівники, які не є мігрантами [5].

2.3. Регіональні особливості досягнення ЦСР 8 по Європейським країнам

Європа – одна з засновників концепції сталого розвитку, починаючи з 70-х років ХХ століття. Після 1992 року прийнято безліч стратегій, створені осередки, інші організацій щодо розробки заходів переходу до сталого розвитку. За критеріями готовності та участі в розробці заходів щодо сталого

розвитку виділяють 4 групи країн [7]: з ранньою високою активністю; запізненою високою активністю, запізненою середньою активністю; пізньою низькою активністю.

До першої групи відносять Швецію, Великобританію, Нідерланди, які зібрали достеменний позитивний досвід у цій галузі, проте мають певні відмінності [6]. У групі цих країн рівночасно діють державні органи й органи місцевого самоврядування, недержавні організації, розподіляються кошти на відповідні рекламні, природоохоронні та освітні програми та заходів. До речі, населення активно контролює владу в питаннях охорони навколишнього середовища та це має певний результат. Наприклад, національна стратегія сталого розвитку Швеції, що була розроблена у 2002 році, відтворює повсякденну ситуацію у сфері сталого розвитку та майбутні перспективи країни.

До другої групи належать Данія, Фінляндія, Норвегія. Ці країни почали активні дії з реалізації концепції сталого розвитку, тільки з 1997 року вважаючи, що вони вже багато зробили в 80-х роках ХХ століття [7]. Проте, в цих державах стратегію сталого розвитку зображено в національній політиці. Стратегія отримала закономірну правову підтримку. У країнах цієї групи місцеві органи влади обов'язково мають звітувати перед центральними органами щодо своїх результатів з приводу питань переходу до сталого розвитку, зокрема з питань підйому ресурсозабезпечення, зниження забруднення, посилення біорізноманіття тощо. Данія, Фінляндія Норвегія, Ісландія, Швеція, у 2005 – 2008 рр. запроваджували «Скандинавську стратегію сталого розвитку», де представлені наступні питання [7]:

- зміна клімату;
- збереження біологічного різноманіття;
- розвиток і збереження природного й культурного середовища;

- морські ресурси та їх збереження;
- забезпечення якості та безпеки харчових продуктів;
- діяльність хімічної промисловості, енергетики, транспорту, сільського господарства з позицій сталого розвитку;
- організації взаємодії бізнесу та виробництва;
- участь громадськості в проблемах сталого та гармонійного розвитку.

До третьої групи належать Австрія, Німеччина. Ці країни згодом долучилися до виконання глобальних програм сталого розвитку, лише з 1997 року вони брати активну участь в міжнародних конференціях щодо сталого розвитку та посилили роботу в цьому русі. В стратегії сталого розвитку Німеччини, прийнятої у 2012 р. сталий розвиток - провідний принцип політики Федерального уряду Німеччини; задекларована необхідність дотримання даного принципу як цілі й критерію оцінки діяльності уряду [21].

Дана стратегія базується на чотирьох ключових директивах:

- рівномірність поколінь;
- якість життя;
- соціальна згуртованість;
- міжнародна відповідальність.

Підсумовуючи зазначимо, що найбільш поширеними напрямками сталого розвитку в ЄС є:

- контроль за збереженням природного середовища;
- підтримання біологічного різноманіття;
- удосконалення екологічної політики: контроль за відходами та викидами, скорочення обсягів парникових газів, тощо;
- впровадження стандартів чистоти водних, повітряних, земельних ресурсів та їх захист від антропогенного навантаження;

- розв'язання національних проблем країни – старіння населення, підвищення активного довголіття та працездатності пенсіонерів, зниження рівня захворюваності та ін.

До четвертої групи належать такі країни: Іспанія, Італія, Ірландія, Франція. Жодна з них не брала участі у підготовці світових стратегій сталого розвитку, до речі, внутрішні дії по охорони навколишнього середовища та розвитку не зазначалися особливою активністю [7].

Кожна з цих держав має свої погляди щодо напрямку шляху до сталого розвитку, враховує позитивний досвід державної політики розвинутих країн, які вже мають досягнення у розвитку сталого розвитку. Провідні досягнення та підходи, що сприяють інтеграції трьох векторів сталого розвитку, були підтримані інтеграцією сталого розвитку в процесі прийняття рішень на всіх рівнях та зіграли вагомую роль в утворенні регіональних стратегій, політичних структур та правових інструментів, шляхом яких національним урядам вдалося створити власну політику та правову базу. За винятком дані організації надають консультативні послуги та конкретну підтримку у зміцненні потенціалу з метою підвищення здатності урядів перетворити ці регіональні процеси та інструменти в національні механізми управління [7].

Пропоную розглянути впровадження ЦСР на прикладі таких країн, як Німеччина та Румунія.

У Німеччині, наприклад, сталість була важливим питанням ще до ухвалення Цілей сталого розвитку. У далекому 2002 році уряд Німеччини затвердив національну стратегію сталого розвитку під назвою: «Перспективи Німеччини» [19], найважливішими елементами якої стали справедливість, з точки зору різних поколінь, якість життя, соціальна згуртованість, міжнародна відповідальність. У 2016 році уряд Німеччини затвердив нову стратегію для координації національних цілей з глобальними ЦСР [10]. У 2018 році документ було оновлено та визначено 66 пріоритетних для Німеччини показників [21].

Зазначимо, що це одна з небагатьох тем, що не доручена певному міністерству та знаходиться під безпосереднім контролем відомства федерального канцлера Німеччини, що свідчить про важливість сталого розвитку для Німеччини [10]. До речі, сталість була пріоритетом Бундестагу з 2004 року, з моменту утворення Парламентської консультативної ради зі сталого розвитку (Parlamentarischer Beirat für nachhaltige Entwicklung) [21]. Парламентська консультативна рада зі сталого розвитку не тільки відповідає за виконання ЦСР, а й має вплив законодавчий процес. Вона затвердила стратегію сталості та організувала щорічні дебати з питань політики сталого розвитку в німецькому Бундестагу.

Парламентська консультативна рада зі сталого розвитку постійно здійснює громадські слухання, публікує політичні звіти та документи, щоб заохотити громаду до обговорення різних аспектів сталого розвитку. Ще 24 лютого 2016 року експерти аналізували реалізацію Цілей сталого розвитку (ЦСР), ухвалених у 2015 році, на громадських слуханнях, організованих Парламентською консультативною радою зі сталого розвитку [9]. З того часу було проведено безліч громадських слухань, технічних дискусій, наприклад, слухання про доречність закріплення сталого розвитку в Конституції чи впровадження освіти з питань сталого розвитку.

Федеральний уряд має звітувати перед Бундестагом про стан реалізації національної стратегії сталого розвитку один раз пі час законодавчого періоду та пояснювати, які конкретні заходи були вживані за для досягнення цілей та розробки стратегії у майбутньому. Упродовж 2014–2016 років Бундестаг тричі створював пленарні дебати щодо питань сталого розвитку [21], щодо доповіді «Експертний огляд за 2013 рік» [10], щодо національної стратегії сталості «Сталість, досягнута в Німеччині» [21] політики сталого розвитку федерального уряду. Крім того, у парламенті федеральному уряду було

поставлено чимало письмових та усних запитань щодо його політики зі сталого розвитку та впровадження ЦСР [10].

На мою думку, сила німецької моделі полягає в тому, що ЦСР закріплені в національній стратегії сталого розвитку, що має вагому міжпартійну політичну підтримку та інституційну архітектуру. Німецький Бундестаг виконує ключову роль у розвитку реалізації стратегії.

Перша Національна стратегія сталого розвитку Румунії створена у 1999 році [11], переглянута у 2008 році (за рік після вступу до ЄС) та оновлена стратегія була затверджена у листопаді 2018 року [10]. Стратегію втілює Міжвідомчий комітет з питань сталого розвитку [11]. У Стратегії всі ЦСР розроблені відповідно до румунського контексту та супроводжуються трьома визначними міркуваннями щодо залучення всіх верств суспільства, наявності експертів та надійної системи моніторингу. У квітні 2017 року уряд створив Департамент сталого розвитку, основним завданням якого є реалізація Порядку денного до 2030 року на національному рівні [11].

У 2015 році Палата депутатів вирішила створити підкомітет з питань сталого розвитку при Комітеті закордонних справ [10]. Підкомітету доручено переглядати законодавство. Сенат утворив Комітет з розвитку та стратегії, якому було доручено провадити моніторинг виконання ЦСР [11]. У квітні 2016 року обидві палати парламенту ухвалили «Декларацію Парламенту Румунії про Цілі сталого розвитку Порядку денного до 2030 року у сфері сталого розвитку», в якій зауважили про необхідність комплексного підходу до ЦСР у процесі вдосконалення інституційних можливостей, необхідності інтеграції ЦСР у Стратегію сталого розвитку, зокрема шляхом створення Департаменту сталого розвитку, і на ключовій ролі парламенту в просуванні ЦСР завдяки наявності в нього повноважень ухвалювати законодавчі акти та бюджет. На підставі рішення «постійного офісу обох палат» усі комітети зобов'язані аналізувати вплив кожної законодавчої пропозиції на виконання Порядку денного до 2030

року [11]. До речі, на практиці це вимагає від кожного комітету парламенту враховувати цілі ЦСР під час розгляду законів.

Декларація 2016 року щодо Порядку денного до 2030 року, була прийнята обома палатами парламенту, забезпечила необхідну міжпартійну політичну волю до закладання підвалин реалізації Порядку денного до 2030 року на національному рівні. В наслідок цієї міжпартійної ініціативи парламент зміг позиціювати себе як одного з головних гравців у справі контролю за виконанням Порядку денного до 2030 року [10].

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР 8 В УКРАЇНІ

3.1. Виклики на шляху досягнення в Україні ЦСР 8

В Україні Національною доповіддю про ЦСР зазначено вихід на підвищення ВВП в обсязі 7% на рік до 2030 року. Хочу зауважити, що дійсний ВВП країни у 2015 році знизився на 10% (склав 90,2%), тому заплановане зростання на 4% 2020 року і на 6% 2025 року передбачає нижчі темпи, ніж вони мають компенсувати падіння попередніх років.

Недостатнє зосередження на економічному зростанні як методі утворення робочих місць для гідної зайнятості населення веде останнім часом до масової трудової еміграції громадян України в країни ближнього і дальнього зарубіжжя, через це послаблюється економічний потенціал регіонів [23]. Аналогічно на світовому рівні ЦСР 8 безпосередньо та невідривно пов'язана щонайменше з дев'ятьма іншими ЦСР, з якими має одночасно спрямовані (суміжні) завдання. Наприклад, освіта (ЦСР 4) - засоб отримання гідної праці, особливо для молодих людей (ЦСР 8), своєю чергою гідна праця є прямим засобом подолання нерівності в доходах (ЦСР 10) тощо. Поза тим, багато завдань ЦСР 8 набувають позитивний вплив на інші ЦСР. Заразом у випадках, коли завдання відіграють негативний або неоднозначний вплив на інші ЦСР, державна політика має виконати пом'якшувальну роль для зниження небажаних наслідків. Інакшими словами відбувається міцний двосторонній зв'язок між рішеннями, які спрямовані на досягнення сталого економічного зростання та тими, що слугують імплементації та реалізації інших ЦСР:

ЦСР 3 Здоров'я, яке само собою є самоціллю, також сприяє збільшенню продуктивності ринку праці та подовжує участь людини у виробничому

процесі. Гідна праця зменшує ризик психічних захворювань та фатальних випадків.

ЦСР 4 Освіта є засобом отримання гідної роботи, особливо для молодих людей, а навчання протягом усього життя потрібне для того, щоб не відставати від змін на ринку праці та набувати необхідних навичок.

ЦСР 5 Досягнення гендерної рівності сприяє розширенню можливостей жінок і дівчат на всіх рівнях.

ЦСР 9 Модернізація виробництва та розвиток інновацій сприяють сталій індустріалізації, що, своєю чергою, сприяє стійкому економічному зростанню.

ЦСР 10 Гідна праця з акцентом на справедливий дохід, безпеку на робочому місці та соціальний захист окремих осіб і сімей є прямим засобом зменшення нерівності в доходах, багатстві та економічному впливі.

ЦСР 12 Відповідальне споживання вимагає, щоб економічне зростання не супроводжувалося погіршенням стану навколишнього середовища.

ЦСР 13 Сприяння розвитку державно-приватного партнерства, спрямованого на підтримку дій з пом'якшення впливу зміни клімату.

ЦСР 15 Економічне зростання допомагає мобілізувати ресурси для сталого управління природними ресурсами та збереження наземних екосистем

ЦСР 16 В умовах миру і справедливості розвинені країни допомагатимуть менш передовим економікам краще інтегруватися в багатосторонню торгівлю систему шляхом повного використання потенціалу цифрової трансформації.

ЦСР в Україні охоплює шість завдань, спрямованих на досягнення економічного зростання та забезпечення населення гідною працею:

Виходячи з даних Державної статистики України [6], ЦСР 8 має завдання:

- 8.3 Підвищити рівень зайнятості населення
- 8.4 Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається

Для прискорення виконання завдань відзначаються наступні завдання [6]:

- 8.1 Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості.
- 8.2 Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв.
- 8.5 Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки.
- 8.6 Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки зворотний тренд у виконанні завданні.

За даними на 2020 рік [6] прогрес з 2015 року мають такі індикатори з 2020 року:

- 8.1.1 Індекс фізичного обсягу ВВП, % (Додаток А)
- 8.1.4 Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом
- 8.3.1 Рівень зайнятості населення віком 15-70 р., %
- 8.4.1 Частка молоді, яка не працює, не навчається, не набуває проф. навичок, %
- 8.6.2 Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів, % (Додаток Б)

Також негативну динаміку у період з 2015 року по 2020 рік мають наступні індикатори [3]:

- 8.5.1 Кількість потерпілих від нещасних випадків на виробові, % до рівня 2015 р.
  - 8.6.1 Кількість зайнятих працівників у суб'єктів смп, млн. осіб (Додаток В)
  - 8.6.3 Місце України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business
- Водночас, регрес з 2015 мають такі індикатори [2].

- 8.1.3 Частка експорту товарів з використанням технологій високого рівня, % (Додаток Д)
- 8.5.2 Кількість постраждалих та загиблих від нещасних випадків на виробництві, % до рівня 2015 р. (Додаток Ж)
- 8.5.3 Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, % (Додаток З)

Індикатори, що розвиваються з 2020 року, вказують, що Україна досягла очікуваного прогресу станом на сьогодні. Досягти цілі до 2030 року вдасться, від пройденої відстані, темпів просування (Додаток К). Якщо візьмемо за увагу індикатори, що мали прогрес лише до 2020 року, та за індикатором регресу визначаємо те, що за наявними даними зміни незначні, та їх не можливо візуалізувати [2] (Додаток Р).

Позитивну динаміку мають наступні індикатори [2]:

- 8.1.1 Індекс фізичного обсягу ВВП (середньорічний), %
- 8.1.4 Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом (Додаток Л)
- 8.3.1 Рівень зайнятості населення віком 15 – 70 роки, % (Додаток М)
- 8.4.1 Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15–24 роки, % (Додаток Н)
- 8.6.2 Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів середнього та малого підприємництва, у % до загальної суми доданої вартості за витратами виробництва
- 8.6.3 Частка малих та середніх підприємств, що мають зобов'язання за кредитом або кредитною лінією, в їх загальній кількості, %

У ході трансформаційних процесів Україна здолала низку криз, більшість з яких відбулися через зовнішні фактори. В наслідок структурної, енергетичної,

фінансової, та останньої геополітичної кризи уповільнено темпи економічного зростання, втрачено значні ресурси, капітал та час. З набуттям незалежності Україною саме через розрив традиційних коопераційних зв'язків (що призвело до зупинки виробничої діяльності потужних підприємств радянської епохи й відповідно втрати робочої сили) здійснилася суттєва втрата як потенційного ВВП, так і фактичного ВВП: у 1996 році останній склав 43% щодо рівня 1990 року, тобто скоротився понад удвічі [12].

Так, економіка пізнала боргову кризу 1998–1999 років. Вважаю, лише на початку двохтисячних років через наявність умовних конкурентних переваг – недозавантаженості виробничих потужностей та дешевої робочої сили при підтримці зовнішнього попиту (сприятлива зовнішньо економічна кон'юнктура на світових товарних ринках українського експорту) Україна перейшла до фази відновлювального зростання.

Під час 2000–2007 років реальний ВВП підвищився до 72,8% від рівня 1990 року та на кінець 2007 року майже в 1,8 раза перевищив рівень 1999 року [12].

При цьому потенційний рівень ВВП зростав маже синхронно з фактичним із незначним відставанням динаміки та на кінець 2007 року в 1,7 раза перевищив рівень 1999 року [12]. Проте структурна криза 1992–1997 років генерувала вагому частку сировинного експорту.

Упродовж 2014–2015 років Україна втратила контроль над частиною своєї території в результаті анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та військових дій у східних регіонах України, руйнування стратегічно важливих промислових об'єктів та зниження завантаженості виробничих потужностей, втрати усталених міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі, а також скорочення економічно активного населення та рівня інвестицій у відповідь на

дестабілізацію економічної ситуації відбулося чергове падіння дійсного ВВП на 15,8%, при цьому втрати потенційного ВВП склали 11,8% [12].

На жаль, економічна криза 2014–2015 років – це не найболючіші виклики й втрати, які Україна понесла у результаті збройного військового конфлікту на сході країни.

Загальна кількість військових та цивільних осіб, загиблих унаслідок збройної агресії – понад 13 тис. осіб, ще понад 300 тис. залишилися інвалідами. Значними є масштаби внутрішнього переміщення – зареєстровано понад 1,5 млн внутрішньо переміщених осіб. За оцінками експерта [2], втрачені Україною території були джерелом значної частини ВВП: Донбас –10% ВВП, АР Крим – 3,7% [12]. Станом на жовтень 2014 року на окупованих територіях вироблялося 15% промислового виробництва, знаходилося 115 зі 150 вугільних шахт [12]. Це колосальні показники, які своєю чергою зумовили сприяли змінам багатьох факторам.

Завдяки започаткованим реформам, активізації європейських інтеграційних процесів, та децентралізації, поступовій зміні вектору вітчизняного бізнесу і перетворенню його у частину світової економічної системи, а не напівзамкнутого пострадянського економічного простору, попри значні геополітичні перешкоди, економіка України у 2016–2018 роках повернулася до стану відновлювального зростання [12]. Покращення ситуації, яке відбувалось в економіці та на ринку праці в ці роки, знайшло своє відображення у тенденціях індикаторів ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання». Так у 2016–2018 роках в Україні середньорічний темп зростання ВВП складав 2,7% [12], що не в останню чергу було пов'язано зі збільшенням інвестицій і модернізацією виробництва. Також великими темпами зростала ефективність виробництва на засадах сталого розвитку.

Значно покращились темпи продуктивності праці. Також знизився рівень безробіття та кількість молоді, яка не працює, не навчається і не набуває

професійних навичок. Рівень Україна у міжнародних рейтингах: у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом підвищився (на 21 позицію, до 43-го місця) та рейтингом легкості ведення бізнесу Doing Business (на 10 позицій, до 71-го місця) [12].

Я переконаний що однією з ключових причин відставання є геополітичний конфлікт, що триває в Україні вже майже сім останніх років. У рамках цього конфлікту РФ щороку впроваджують нові обмеження, у відповідь на які Україною приймаються дзеркальні рішення. Усі ці виклики, в тому числі військові дії на території України, обмежують можливості забезпечення ефективного розвитку належно до визначених цільових національних індикаторів ЦСР 8, супроводжуються економічною депресією багатьох населених пунктів та неосязною трудовою міграцією економічно активного населення до інших країн. Дана ситуація суттєво ускладнює досягнення сталого зростання розриву ВВП на одну особу населення між Україною та розвиненими країнами. Згідно з даними МВФ, у 2018 році ВВП на одну особу населення за ПКС в Україні становив 9283,4 долара США, що в 4,6 раза нижче за рівень у країнах ЄС-27 [12]. Отже, активізація економічної активності на рівні близько 3%, що виділяється упродовж останніх років, є недостатнім [12]. Україна наразі як ніколи потребує запуску масштабних технологічних перетворень. Зростання економіки України темпами на рівні цільового значення національного індикатора 8.1.1 ЦСР 8 (4% до 2020 року, 6% - до 2025 року та 7% до 2030 року та надалі) залишаються одним з най пріоритетніших для України [12].

Стале економічне зростання та зайнятість. Під час трансформаційних процесів в Україні не спромоглися пришвидшити розвиток економічного потенціалу. Замість того під час енергетичної, структурної та фінансової кризи, які спричинили нестійкий розвиток національної економіки, були змарновані ресурсний потенціал, капітал та час. Певне пожвавлення економічної

активності, що спостерігалось у 2016 році, є незначним. Україна в майбутньому потребує модернізації системних інституційних та глибоких структурних реформ. Невідкладним завданням економічної політики, якому мають прислуховуватися всі інші, є встановлення упродовж наступних 15 років реального зростання ВВП принаймні удвічі з одночасним зростанням рівня зайнятості населення працездатного віку до 70% [15]. Виконання цього завдання залежить від:

- створення та розвитку високотехнологічних конкурентно спроможних виробництв (від фундаментальної науки до виробництва й обслуговування);
- збільшення внутрішнього попиту шляхом зростання доходів населення та активізації інвестиційних процесів;
- підтримки експорту з високою часткою валової доданої вартості, реалізації інфраструктурних проєктів (автобани, транспортні розв'язки, метро, швидкісні пасажирські залізниці, транспортні засоби для залізничних та водних перевезень: вагони, баржі тощо);
- швидкого нарощування продуктивності аграрно-промислового комплексу [15].

Опорними принципами діяльності державних та суспільних установ у напрямі забезпечення економічного зростання мають стати: мінімізація зовнішніх запозичень та використання їх виключно з метою розвитку, орієнтація на використання передусім власних ресурсів, всеохопне сприяння розвитку підприємницької діяльності, гарантування й захист прав власності, стабільність, прозорість податкової системи, винищити корупцію на усіх рівнях. На мою думку, стале економічне зростання недосягне без забезпечення продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, а також захисту трудових права та надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих [15].

В економіці України вже тривалий час проглядаються негативні процеси деіндустріалізації, превалювання сировинного низькотехнологічного виробництва, падіння рівня наукового потенціалу та відтоку професійних кадрів.

Від так і в структурі експорту перевершують товари та послуги з низькою доданою вартістю, коли частка високотехнологічної продукції та послуг становить лише 5,5%.

Для порівняння: за даними ЮНІДО, у технологічній структурі експорту переробної продукції світу частка високотехнологічної продукції становить 20% [15].

Великий рівень імпортозалежності спричинено нездатністю національної економіки як слід задовольнити внутрішній попит на непродовольчі товари при суттєвій місткості цього ринку та наявності внутрішнього потенціалу. Через проблеми які спричинені обмеженням доступу до фінансових ресурсів України характерним стало формування значно низької інвестиційної активності. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП України у 2015 році була найнижчою за весь період незалежності (13,5%), що майже удвічі менше рівня окремих європейських країн [15]. Такий рівень заважає модернізації економіки, знижує фондівіддачу виробничого обладнання та не підтримує виробничий потенціал, спроможного створювати конкурентоспроможний продукт. Як наслідок, рівень енергомісткості ВВП в Україні (0,28) і майже втричі перевищує європейський аналог (0,1), матеріаломісткість ВВП (0,881) перевищує європейську (0,44) удвічі. У поєднанні з низькою продуктивністю праці, яка становить 17,2 тис. дол. США, або на 77,7% менше європейського рівня, це посилює процеси усування вітчизняних виробників із конкурентних ринків [15]. Наявна ситуація не може гарантувати сталого зростання та прискореного подолання на цій основі перелому в обсягах ВВП на одну особу між Україною та найбільш розвиненими країнами.

Ба більше, триваюча економічна криза супроводжується масовою трудовою міграцією економічно активного населення до інших країн, економічним занепадом багатьох населених пунктів.

Додатковими перепонами на шляху розвитку виробничого сектору стали: ускладнення міжнародних відносин із країною – основним торговельним партнером (РФ); руйнування виробничих потужностей та транспортної інфраструктури на території військового конфлікту; втрата міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі; недоступність енергетичної сировини (вугілля); суттєве зростання інвестиційних ризиків. Як наслідок, у 2015 році девальвація гривні перевищила 80% у середньорічному розрахунку, інфляція становила 48,7%, падіння промислового виробництва – 13%, падіння ВВП України досягло 9,8% (без урахування окупованого Криму та частини зони проведення АТО), Ціль сталого розвитку: Україна [15]. За підсумками 2016 року відбулося незначне підвищення ВВП (на 2,3%) при зростанні промислового виробництва на 2,8% та уповільненні інфляції до 13,9% у середньорічному розрахунку [12]. Але такі темпи є вкрай недостатніми.

Необхідною умовою переходу до сталого економічного зростання є реалізація стратегії активного інклюзивного розвитку, яка б могла гарантувати щорічні темпи приросту ВВП на 6–7% і, як мінімум, подвоєння обсягів виробництва [15]. Це забезпечить відчутне підвищення рівня життя населення країни й запустить ланцюговий процес перетворень у напрямі досягнення всіх інших цілей сталого розвитку. Таке зростання можливе лише за умови реалізації структурно-інноваційної моделі розвитку, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва.

Створення відповідних тенденцій розвитку відбуватиметься шляхом залучення сфери підприємництва. Збільшення кількості зайнятих з одночасним зменшенням частки неформальної зайнятості має за мету стимулювати

прискорення процесів якісних перетворень в Україні, посилення мотивації до інноваційної діяльності та технічного переоснащення виробництва з високою доданою вартістю.

Основою стратегічного курсу до 2030 року має стати впровадження інноваційної моделі, модернізація інфраструктури та зростання економіки внаслідок структурної перебудови, а відтак, утвердження України як високотехнологічної держави. Необхідно також створити умови для піднесення вітчизняної науки та інноваційної сфери, що дасть змогу побудувати нову високотехнологічну економіку. При цьому центральним об'єктом економіки держави повинна стати людина. Безпечна праця та отримувана за неї гідна заробітна плата мають задовольнити усі потреби людини з досягнення належних показників якості життя, добробуту і благополуччя [13].

3.2. Внутрішньорегіональні відмінності у прогресі з досягнення ЦСР 8 в Україні

Невід'ємною проблемою економічного розвитку регіонів – є їхня нерівномірність, викликана багатьма чинниками, які діяли в минулому та діють сьогодні. Серед них – розташування продуктивних сил у попередні історичні періоди, наявність корисних природних копалин і родючість ґрунтів, близькість чи віддаленість від ринків збуту продукції й послуг, наявність кваліфікованих працівників, вигідне розташування. В наш час на перше місце виходять такі чинники, як інвестиційна привабливість регіонів, здатність модернізувати виробничий потенціал на підставі сучасних тенденцій економічного розвитку, активізація якості людського капіталу, інноваційність виробництва. Безперечно, на економічний розвиток регіонів суттєво вплинув збройний конфлікт на

Донбасі та анексія Криму Російською Федерацією. Саме Донецька й Луганська області, згідно з показником 8.1.1 «Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту», базового 2015 року виявили масштабне зниження регіональної економіки, що вирішальним чином відбилося на загальних показниках в Україні. Недостатня увага до економічного зростання як способу створення робочих місць для гідної зайнятості населення призводить до масової трудової еміграції Українців в країни ближнього і дальнього зарубіжжя, що дуже послаблює економічний потенціал регіонів. Виконання завдань Цілі 8 направлене на розв'язання складних проблем на рівні держави й на рівні регіонів.

Регіональна влада впливає на економічний підйом у регіоні та рівень зайнятості населення обмежений через відсутність повноважень у сфері податкової політики, необхідність від рішень центральної влади в галузі бюджету та управління природними ресурсами. Однак, до 2019 року обласні ради не впливали на місцеві позики, це значно обмежувало можливості реалізації публічних інвестицій, особливо у галузі інфраструктури. Одночасно за останні роки повноваження регіональних і місцевих органів влади щодо місцевих податків і зборів, видачі ліцензій, розвитку бізнесу, здійснення громадських позик у процесі децентралізації чимало збільшилися. З'явилися потужні можливості в реалізації інвестиційних проєктів, втілюваних коштом підтримки ЄС та інших країн. Головними перепонами є невисокий рівень стратегічного проєктування, слабкий рівень інституційного забезпечення та низька наявність місцевого персоналу розвивати та втілювати інвестиційні проєкти. Крім того, на потенціал економічного розвитку регіонів має негативний вплив обмеження центральною владою через вживані інструменти та механізми економічного заохочування розвитку територій та спеціальних режимів інвестування з метою притягнення прямих іноземних інвестицій,

насамперед в депресивній економічно нерозвиненій території. Все це становить перешкоди у розвитку державно-приватного партнерства, заснування діяльності індустріальних парків, фахових економічних галузей та інших методів залучення інвестицій в економічний розвиток. Фонд регіонального розвитку, заснований у складі державного бюджету і призначений зрівняти економічний потенціал регіонів, вживається здебільшого для реалізації мізерних хаотичних соціальних проєктів, які тільки-но скупчують перешкоди малого бюджетного фінансування створюваних соціальних об'єктів [16].

Визначені на національному і регіональному рівнях завдання щодо реалізації Цілі № 8, направлені на активізацію чинників, які сприятимуть економічному зростанню та гідній праці через підйом зайнятості місцевого населення. Проте регіональна специфіка й економічна спеціалізація регіонів певною мірою диференціюють можливості втілення загальнодержавних завдань та індикаторів їх виконання.

Найважливішим показником, що демонструє потенціал економічного зростання, є співвідношення капітальних інвестицій і ВРП. Велич даного показника базового 2015 року збиває значний спад інвестицій у промислово розвинутих областях, де цей взаємний зв'язок нижче ніж середній рівень по всій Україні, насамперед у Донецькій та Луганській областях, які постраждали не тільки від інфляції, девальвації національної валюти й розриву коопераційних зв'язків, а й унаслідок фізичного руйнування основних фондів.

Одночасно західні області утримали інвестиційних потенціалів, зокрема з урахуванням наближеності до ЄС як головного економічного партнера після зменшення економічних зв'язків із Російською Федерацією. Активізуються позиції м. Києва і Київської області, в наслідок концентрації тут капіталів зі східних областей та занепаду промисловості в традиційних промислових регіонах [16]. Економічний підйом в сучасному світі міцно пов'язаний з інноваціями, тому суттєвим показником завдання 8.1 «Забезпечити стійке

зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості» є співвідношення інноваційних затрат до ВВП. Лідером є Дніпропетровська область, де знаходяться виробництва, які здібні продукувати інноваційну продукцію. В цілому підтримується тенденція до інновацій у тих областях, де побудовано виробничий, науковий і інженерний потенціал, який реалізується в інноваціях (Додаток С). Вагомий показник, що обумовлює виконання завдання 8.2 «Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв», — показник 8.2.2 ВВП на одного зайнятого працівника. Базового року цей показник перебільшував середній рівень у м. Києві, Полтавській, Дніпропетровській, Донецькій і Київській областях, це відтворює структуру виробництва і відсоток товарів з високою доданою вартістю. Через це у даному напрямі має змінюватися структура виробництва в інших областях (Додаток С). Вирішальним для цієї цілі властивим показником стає показник 8.3 — підвищити рівень зайнятості населення. В цілому по Україні базового року він становив 56,3%, а до 2030 року повинен зрости до 70%. Даний показник напряму залежить від руху економічного розвитку. Таким чином, базового року цей показник найвищий у групі промислово розвинутих областей (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька) та низький в областях з найнижчим розвитком промисловості (Хмельницька, Тернопільська) чи там, де традиційна промисловість знаходилась у кризовому стані (Донецька, Кіровоградська). Способом збільшення зайнятості є створення робочих місць у сферах з високою доданою вартістю, таким чином, з високою заробітною платою. В інший спосіб відстежується багатолюдний відтік трудових мігрантів за межі кордону, і не тільки з прикордонних областей, як було у попередні роки, а практично з усієї території країни, що стає новим явищем для випробувань держави. За

дослідженнями європейських експертів, станом на кінець 2018 року таких трудових мігрантів налічуються більш ніж 5 мільйонів (Додаток Т).

Значну увагу у галузі зайнятості слід надавати молоді, що передбачає завдання 8.4 – скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички. У середньому по Україні базового року цей показник (8.4.1 «Частка молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички» в загальній чисельності осіб віком 15–24 роки) становив 12,8% та перебільшує середній вік у 15 областях. Надзвичайно прискіплива ситуація наявна у Херсонській, Черкаській, Запорізькій і в західних областях. Вирішення цієї проблеми прогнозується у відновленні традиційного виробництва в тих регіонах, де воно занепало у результаті макроекономічної нестабільності й розриву торговельних відносин, у піднесенні малого й середнього бізнесу, що належить до компетенції місцевих органів влади (Додаток Т).

У даному проєкті важливе завдання 8.6 – створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення й розвитку креативної економіки. Одним із вагомих є показник 8.6.1 «Частка зайнятих працівників на середніх і малих підприємствах, осіб, від зайнятого населення у віці 15–70 років». Це підприємства з оборотом до 50 млн грн. Станом на базовий 2015 рік цей відсоток був незначним: найвищий показник у Харківській області (32,5%), найнижчий — у Чернівецькій (28,3%). Розвиток бізнесу даного напрямку пов'язаний з бізнес-кліматом держави та відповідному регіонові, крім того, з доступом до фінансових ресурсів, передусім кредитів для цього бізнесу, що їх у багатьох країнах виділено в окрему категорію кредитування. Для дослідження даних показників запроваджено індикатор 8.6.3 «Частка коштів кредитів банків та інші позики в структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування». Даний показник найвищий за середній по Україні в Миколаївській, Одеській,

Сумській областях та в місті Києві. І бодай він не відбиває кредити саме малому та середньому бізнесу, повністю успішними в цьому плані можуть бути області, які водночас покращуватимуть бізнес-клімат і полегшуватимуть доступ бізнесу до фінансових ресурсів (Додаток Ф).

Застосування та реалізація ЦСР на місцевому та регіональному рівні, є вагомим елементом для здобутку не лише цілей країни, а і глобальних світових цілей. У даному процесі Україна, як і більшість інших країн, лише розпочинає свій шлях. Недоліком стандартного підходу до локалізації ЦСР з одної сторони, ускладнює цю роботу, а з іншої - дає можливість особисто проектувати та впроваджувати власні заходи та інноваційні підходи.

Локалізація ЦСР на регіональному рівні – це не просте відтворення світових чи національних цілей на місцевому рівні, а врегулювання міцного зв'язку програм місцевих та регіональних органів влади з глобальними цілями, стратегічними програмами центрального уряду та стратегіями органів місцевого самоврядування. Локалізація призводить до системних модифікацій у розбудові політики розвитку, що сприяє зближенню у майбутньому та консенсусу між територіальними процесами та національними планами. Місцеві органи влади мають стати каталізаторами змін, які допоможуть міцній співпраці у реалізації глобальних цілей до завдань місцевих громад [16]. Здобуток встановлених ЦСР на регіональному рівні має підтримати якісний та сталий рівень життя громадян та стимулювати розуміння наслідків своїх дій і власну відповідальність перед громадами. Все це стане можливим лише, коли буде скорочено відстань між громадянами і органами влади, відтворюючи довіру один до одного. Громадяни до того ж мають розуміти, що території їхнього існування не є ізольованими, на них позначаються глобальні явища, особливо екологічні проблеми. Місцеві органи влади повинні усвідомлювати, що ніхто не має залишитись осторонь. ЦСР можуть стати у нагоді місцевим органам влади при глобальному проектуванні, допомогти підвищити якість і

комплексність стратегій та їх реалізації. Притягнення громадянського суспільства до розв'язання системних проблем на місцевому рівні може надзвичайно спонукати, мотивувати та єднати. Локалізація ЦСР відкриває нові можливості для регіональної політики з міркувань залучення всіх зацікавлених сторін у процес переосмислення дієвих регіональних стратегій. Це торкається місцевої влади, громадських організацій, міжнародних донорів та приватних підприємців в межах державно-приватного партнерства. Одночасно вагому частину чинних регіональних стратегічних документів створено ще до розробки глобальних і національних ЦСР, тому у явному вигляді вони не містять цілей і індикаторів ЦСР, але, звичайно, низка цілей, що їх закріпили собі регіони в цих програмах, повністю або частково збігаються із ЦСР. На превеликий жаль, лівова частка програм має комплексний характер та не містять детальних завдань і чітких індикаторів їх реалізації, не підкріплені доцільними джерелами та обсягами фінансування [16].

Для поліпшення регіональної інфраструктури, забезпечення доступу населення до основних послуг, послаблення депривацій, підтримки місцевої економіки, піднесення культури й туризму корисні великі державні і приватні інвестиції. Це проектує в тому числі доступ місцевих органів влади до нових механізмів фінансування, особливо за кошти партнерства з приватним сектором і місцевими громадами. Крім того, державне фінансування й у майбутньому відіграватимуть вагому роль. Хочу зауважити, що Програма розвитку ООН вже здійснила низку заходів у 10 регіонах країни з метою обмірковування стратегічної цілі для регіонів задля порівняти їх із національними цілями. Крім цього, за підтримки ПРООН започатковано регіональні доповіді для двох пілотних областей країни — Дніпровської і Волинської. Та заздалегідь гігантська робота з реалізації регіональних ЦСР у чинні стратегії або створення новіших цільових стратегій та відповідної системи моніторингу.

Беручи до уваги рекомендації організації «Об'єднані міста та органи місцевого самоврядування», головні потенційні напрями впливу місцевої влади та рекомендації з урахування регіональних індикаторів ЦСР 8 у стратегічному плануванні такі:

- Місцеві органи влади можуть генерувати зростання і зайнятість населення через формування стратегій місцевого економічного розвитку, які мають використовувати унікальні ресурси й можливості регіону.
- Місцеві органи влади можуть ідентифікувати дітей, змушених працювати замість відвідувати школу.
- Місцеві органи влади повинні правити за приклад у забезпеченні безпечного життя і робочого середовища, забезпеченні рівної оплати за рівну роботу.
- Місцеві органи влади мають найкращі можливості для співпраці з громадами для оцінки переваг і витрат у сфері туризму [16].

Усі адміністративні процедури повинні бути швидкими й прозорими. Має працювати механізм державно-приватного партнерства. Вимірювання досягання цілей сталого розвитку регіонами України: вибір індикаторів та визначення базових рівнів [16].

3.3. Роль й можливості освіти у поступальному досягненні ЦСР 8

Освіта сама собою є предметом відповідної ЦСР 4. Цільовими показниками сталого розвитку у сфері освіти до 2030 року є [25]:

- Забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики отримували безкоштовну, справедливу і якісну початкову та середню освіту, що дозволяє домогтися належних і ефективних результатів навчання.

- Забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики мали доступ до якісного дошкільного розвитку, догляду та дошкільної освіти, з метою підготовки до отримання початкової освіти.
- Забезпечити рівний доступ для всіх жінок і чоловіків до недорогої та якісної технічної, професійної та вищої освіти, у тому числі до університетів.
- Значно збільшити кількість молоді та дорослого населення, які мають відповідні знання та навички, в тому числі технічні і професійні, забезпечення зайнятості, створення гідних робочих місць і розвитку підприємницької діяльності.
- Ліквідувати гендерну нерівність в освіті й забезпечити рівний доступ до всіх рівнів освіти та професійної підготовки для соціально незахищених категорій населення, у тому числі осіб з обмеженими можливостями, представників корінних народів і дітей з особливими потребами.
- Забезпечити, щоб всі молоді люди та значна частина дорослого населення, як чоловіків, так і жінок, вміли читати й рахувати.
- Забезпечити, щоб всі учні набували знань та навичок, необхідних для сприяння сталому розвитку, у тому числі за допомогою навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, заохочення культури миру та ненасильства, виховання громадян світу і визнання культурного розмаїття та вкладу культури в сталий розвиток.
- Створити та модернізувати навчальні заклади з урахуванням потреб дітей, інвалідів та гендерних аспектів та гарантувати безпечне, ненасильницьке, інклюзивне та ефективне середовище для навчання.
- До 2020 року значно збільшити у всьому світі кількість стипендій, доступних для країн, що розвиваються, зокрема найменш розвинених країн, малих острівних держав і країн Африки, для здобуття освіти у

вищих навчальних закладів, у тому числі професійно-технічної підготовки та навчання інформаційно-комунікаційним технологіям, технічним, інженерним і науковим програмам у розвинених країнах та інших країн, що розвиваються.

- Значно збільшити кількість кваліфікованих вчителів, у тому числі шляхом міжнародного співробітництва з питань підготовки вчителів у країнах, що розвиваються, особливо в найменш розвинутих країнах і малих острівних державах [25].

Потрібно усунути гендерну нерівність у сфері освіти щодо отримання професійно-технічної та вищої освіти за різним фахом, в основі якої лежать гендерні стереотипи про роль жінок і чоловіків у суспільстві.

Це одна з підстав збільшення професійної дискримінації та концентрації жінок у менш оплачуваних галузях. Так, за даними Держстату, у 2020 році жінки становили майже 77% працівників сфери освіти в Україні [25].

Фахівці стверджують, що для сталого результату необхідно:

- реформувати освітню галузь, що передбачає оновлення стандартів освіти;
- гарантувати рівний доступу до освіти та професійно-технічної підготовки для уразливих груп населення, насамперед людей з інвалідністю й осіб, які перебувають в уразливому становищі;
- відновити зміст навчання шляхом упровадження навчальних програм з питань сталого розвитку, раціонального споживання, прав людини, гендерної рівності, культури, соціальної єдності, миру та ненасильства тощо;
- захистити принцип відповідності освіти потребам суспільного розвитку.

Посилаючись на дослідження ООН, можемо впевнено зробимо висновки, що до початку Коронавірусної кризи частка дітей та молоді, які не відвідували

початкову і середню школу, знижалася: у 2000 році вона становила 26%, у 2010 році – 19%, а у 2018 році -17% [15].

У 2018 році шкільним навчанням було охоплено 258 млн дітей та молоді, при чому три чверті з них проживали у країнах Африки на півдні Сахари, в країнах Південної Азії [15].

На рівні початкової школи дівчата стикаються з серйознішими перешкодами, ніж хлопці. У світовому масштабі у 2018 році дівчат молодшого шкільного віку, що відвідували школу, було приблизно на 5,5 млн більше, ніж хлопчиків. Невигідне положення дівчаток найбільше помітно в країнах Африки, де в тому ж році на 100 хлопчиків, які не відвідують початкову школу, доводилося 128 дівчаток [15].

У 2020 році через поширення COVID-19 по всьому світу більш ніж 190 країнах прийнято рішення закрити всі школи на своїй території [15]. В результаті цього близько 90% всіх учнів (1,57 млрд) перервали шкільне навчання. Хоча в чотирьох п'ятих країн, де школи були закриті, учням пропонуються різні методи дистанційного навчання [15]. Масове закриття шкіл вже через масштаби цього явища призведе, ймовірно, до того, що прогрес доступу до навчання відкотиться назад. Щоб пом'якшити наслідки закриття навчальних закладів в період пандемії COVID-19, багато шкіл пропонують своїм учням можливість дистанційного навчання за допомогою «віртуальних аудиторій». Частина здобувачів освіти влаштовує цей варіант освітнього процесу, але для багатьох він є недоступним через відсутність комп'ютерів, доступ до мережі Інтернету, рівень комп'ютерних навичок. Все це ставить багатьох учнів в ще більш невикладне становище.

У 2019 році в Європі доступ до Інтернету мали близько 87% домогосподарств, а в африканських країнах - всього 18% [15].

«Цифровий розрив» відбувається і в показниках володіння комп'ютерами: у 2019 році в Європі комп'ютери мали 78% домогосподарств, в той час, як в Африці – 11% [15].

Успішність дистанційного навчання також залежить від наявності у вчителів і батьків комп'ютерних навичок. Приблизно у половини з 86 країн, за якими є дані, базовими комп'ютерними навичками, такими як копіювання електронного файлу, володіє менш половини населення.

Для мільйонів дітей по всьому світу школа є не просто місцем навчання. Це також безпечне місце, огорожене від насильства, де вони отримують безкоштовну їжу і послуги у галузі охорони здоров'я та харчування, такі як вакцинація, дегельмінтизація, забезпечення залізовмісними харчовими добавками. За оцінками, через закриття шкіл під час пандемії 379 млн дітей виявилися позбавленими шкільного харчування, через це багато дітей голодують, а недоїдання загрожує імунній системі та заважає організму боротися з хворобами.

Витрати на боротьбу з COVID-19 і скорочення податкових надходжень через економічний спад, цілком ймовірно, негативно позначаться на величині бюджетних витрат на освіту та обсяги міжнародної допомоги в цій [15].

Реалізація відповідальних завдань й забезпечення сталості, як ринок праці очікує від освітнього процесу вдосконалення методолого-дидактичних прийомів й наповнення змісту освітніх заходів. Пропоную розробку практичне заняття у форматі квесту – інтерактивної гри – на тему «Україна на шляху сталого розвитку. ЦСР 8» відповідає потребам, як вищої школи так і вищих навчальних закладів. Дидактично-методичні цілі, завдання та структура квест-заняття відповідають навчальним результатам, окресленим розробкою.

Розробка семінару-«квесту» на тему «Україна на шляху до сталого розвитку ЦСР 8 (Сприяння всеохоплючому та сталому зростанню)».

Метою семінару є популяризація та ознайомлення студентської молоді із цілями сталого розвитку зокрема ЦСР 8 (гідна праця та економічне зростання) (Додаток X).

Це - інтерактивна гра, протягом якої команди (3-5 осіб) виконують певні завдання за визначений час. Квест складається з 7 завдань, кожне з яких стосується ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання). Дана гра є ефективним методом отримання інформації щодо ЦСР, зокрема ЦСР 8. Саме тому розробка практичного семінару у форматі квесту (інтерактивної гри) на тему: «Україна на шляху до сталого розвитку ЦСР 8 (Сприяння всеохплючому та сталому зростанню)» відповідає потребам середньої школи та потребам вищих навчальних закладів.

ЕТАПИ КВЕСТУ

- Формування команд (3 хв.).
- Знайомство з правилами роботи в команді (3 хв.).
- Реєстрація назви команди та розподіл завдань у колі групи (5 хв.).
- Фіксування часу старту команди.
- Груповий діалог (5-9 хв.).
- Подання результатів обговорення (6 хв.).
- Міжгруповий діалог (10 хв.).
- Підбиття підсумків (10 хв.).

Правила роботи в команді.

- Уміння слухати.
- Здатність переконувати опонентів.

- Готовність до співпраці, взаєморозуміння.
- Здатність формулювати цілі та завдання.
- Здатність до конструктивної критики.
- Повага і довіра.
- Здатність команди до аналізу власної взаємодії.

Приклади завдань:

Завдання для команди 1. У чому полягають труднощі досягання національних завдань ЦСР 8 в Україні. Запропонуйте свою стратегію подолання цієї проблеми в межах країни.

Завдання для команди 2. В якій регіон світу спрямована сучасна трудова еміграція Українців? Подумайте, чим вона обумовлена? Розробіть національну стратегію робочої сили в Україні.

Завдання для команди 3. Оберіть з переліку країн декілька потенційних стратегічних країн світу для економічного зростання України. Розробіть план дій. Доведіть свою думку. *Перелік країн: Велика Британія, Японія, Туреччина, Ізраїль, Грузія, Греція, Франція, Австралія, Німеччина, Австрія.*

Завдання для команди 4. Уявіть ситуацію: ви молода перспективна команда, яка прагне змінити свою країну шляхом модернізації освітньої системи. Розробіть стратегію розвитку дошкільної освіти, середньої загальної освіти, вищої освіти.

Обґрунтуйте відповідь.

Завдання для команди 5. Подумайте, яким чином підвищити рівень освіченості молоді? Розробіть алгоритм розв'язання даного питання. Доведіть свою позицію.

Завдання для команди 6. Уявіть, що одного з вас призначили міністром МОН, всі інші - його команда. Ваша задача запропонувати пропозиції щодо покращення освіти в країні. Досвід яких країн вам буде в нагоді? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання для команди 7. Уявіть себе акціонерами великої корпорації. Запропонуйте, яким шляхом ви забезпечите гідні умови праці, та яким чином модернізуйте виробництво, за для економічного зростання вашого прибутку. Доведіть свою позицію.

Важливість інтерактивних методів навчання під час онлайн освіти є невідкладною складовою, яка підвищує рівень засвоєння матеріалу. Також важливим є розвиток сталості в молодому поколінні.

ВИСНОВКИ

Сталий розвиток – це загальна концепція балансу між задоволенням сучасних потреб людства та захисту майбутніх поколінь, приділяючи увагу їхнім потребам, безпечному та здоровому довкіллі. Упродовж 2016–2017 років продовжувався широкомасштабний та всеосяжний перебіг адаптації ЦСР з урахуванням українського середовища. Розглядаючи цілі та завдання, країни стикаються з певними труднощами у досяганні сталого розвитку. Глобальні ЦСР призначені вирішувати питання в провідних галузях суспільного життя, однією з яких є гарантування стійкого, сталого та економічного розвитку. ЦСР 8 стає неодмінною частиною розвитку України, яка дозволяє утримати молодь в межах країни, та позитивно позначитися на економічній ситуації держави.

На дипломатичному рівні визначено, що задля досягнення ЦСР 8 необхідно примножити можливості працевлаштування, особливо для молоді; знизити нерівність між регіонами, віковими групами та статями; скоротити неформальну зайнятість; забезпечити комфортне середовище для всіх робітників.

Вважаю, що стійке та інклюзивне економічне зростання сприяє поліпшенню та створює гідну працю для суспільства та покращує рівень життя. У світовому масштабі дійсний ВВП на душу населення і продуктивність праці підвищилися, натомість рівень безробіття знизився до рівня фінансової кризи, проте повільне всеосяжне зростання зумовило переусвідомлення економічного та соціального стану.

Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила різкі кардинальні зміни, наслідком яких було ще більше уповільнення економічного зростання. COVID-19 негативно вплинув на світовий ринок праці, зокрема на стан зайнятих в неформальному секторі, самозайнятих та працівників секторів. В умовах

пандемії COVID-19 безпека і гігієна праці - це ключовий компонент гідної праці. Важливе значення для гарантування безпеки працівників має реалізація необхідних заходів у галузі охорони праці й техніки безпеки, формування відповідних умов праці.

У ході трансформаційних процесів Україна здолала низку криз, більшість з яких відбулися через зовнішні фактори. Внаслідок структурної, енергетичної, фінансової, та останньої геополітичної кризи було уповільнено темпи економічного зростання, втрачено значні ресурси, капітал та час. Вважаю, лише на початку двохтисячних років через наявність умовних конкурентних переваг – недозавантаженості виробничих потужностей та дешевої робочої сили при підтримці зовнішнього попиту (сприятлива зовнішньо економічна кон'юнктура на світових товарних ринках українського експорту) Україна перейшла до фази відновлювального зростання.

Військові дії на території України, обмежують можливості забезпечення ефективного розвитку належно до визначених цільових національних індикаторів ЦСР 8. Україна наразі як ніколи потребує системних інституційних та глибоких структурних перетворень, запуску масштабних технологічних перетворень. Головні принципи діяльності державних та суспільних інституцій, спрямовані на забезпечення економічного зростання - це орієнтація на використання власних ресурсів, мінімізація зовнішніх запозичень, застосування їх тільки з метою розвитку, всебічний розвиток бізнесу, підтримка та захист прав власності, стабільність, прозорість і простота податкової системи, викорінення корупції. Стратегічною основою курсу до 2030 року має стати впровадження інноваційної моделі, реформування інфраструктури та підвищення економіки, утвердження України як високотехнологічної держави.

Впровадження та реалізація ЦСР на місцевому, регіональному рівнях – важлива умова для досягнення цілей країни, глобальних цілей у всьому світі. Здобуток встановлених ЦСР на регіональному рівні забезпечує якісний та

сталий рівень суспільства. На мою думку, все це стане можливим за умови скорочення відстані між громадянами і органами влади та довіри один до одного. Для поліпшення регіональної інфраструктури, забезпечення доступу населення до основних послуг, послаблення депривацій, підтримки місцевої економіки, піднесення культури й туризму корисні великі державні й приватні інвестиції. Досягнення ЦСР передбачає розвиток партнерства.

Для мільйонів дітей по всьому світу школа є не просто місцем навчання. Успішність дистанційного навчання також залежить від наявності у вчителів і батьків комп'ютерних навичок. Більшість викладачів використовують інтерактивні методи навчання під час онлайн освіти, це є невідкладною складовою, яка підвищує рівень засвоєння матеріалу. Розробка семінару на тему «Україна на шляху до сталого розвитку ЦСР 8 (Сприяння всеохоплючому та сталому зростанню)», на мій погляд, сприяє популяризації та ознайомленню студентської молоді із цілями сталого розвитку, зокрема ЦСР 8.

На глобальному рівні 8 ціль сталого розвитку визначається як «Гідна праця та економічне зростання» містить десять завдань та шістнадцять індикаторів. На національному рівні визначається як «Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» має шість завдань. Глобальні завдання і індикатори співвідносяться серед національних особливостей завдань є (глобальна ціль 8.2 співвідноситься з національним завданням 8.2), (глобальна ціль 8.5 співвідноситься з національним завданням 8.3), (глобальна ціль 8.6 співвідноситься з національним завданням 8.4), (глобальна ціль 8.9 співвідноситься з національним завданням 8.6).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вимірювання досягнення цілей сталого розвитку регіонами України: вибір індикаторів та визначення базових рівнів. - Київ, 2019.- ст. 74-84 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/tracking-progress-on-SDGs-for-the-regions-of-Ukraine.html>
2. Добровільні національні огляди. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates>
3. Доповідь про сталий розвиток в Європі за 2019 р.: На шляху до стратегії досягнення ЦСР в ЄС // Мережа для розробки рішень у сфері сталого розвитку (SDSN) та Інститут європейської екологічної політики (IEEP), листопад 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sdgindex.org/reports/2019-europe-sustainable-development-report/>
4. Доповідь про цілі в галузі сталого розвитку в 2020 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2020_Russian.pdf
5. Європейський підхід до реалізації Цілей сталого розвитку: передова практика та подальші дії // Європейський Парламент, лютий 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/160360/DEVE%20study%20on%20EU%20SDG%20implementation%20formatted.pdf>
6. Зарубіжний досвід реалізації стратегії сталого розвитку Макошій С.Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/6/81.pdf>

7. Збірник національних інституційних механізмів з реалізації Порядку денного до 2030 року у сфері сталого розвитку // Департамент ООН з економічних і соціальних питань (UNDESA), 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/22008UNPAN99132.pdf>
8. Корчагін Г. Просвітницькі проєкти ООН для досягнення Цілі Сталого Розвитку 8 «Гідна праця та економічне зростання»//Шевченківська весна – 2021. Географія: Збірник наукових праць ХІХ міжнародної наукової міждисциплінарної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених та Шевченківська весна – 2021. Географія: – К.: Видавництво «Фенікс», 2021. Випуск ХІХ. – с.84-87. ISBN
9. Койтген Дж. Реалізація цілей сталого розвитку національними парламентами держав-членів Європейського Союзу: уроки для Верховної Ради. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/sdg-lessons-for-verkhovna-rada.html
- 10.Мамонов І. Поняття «Сталий людський розвиток»: управлінський аспект. Теорія та історія державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 3(18), ст.28-32. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_03\(18\)/6.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_03(18)/6.pdf)
- 11.Моніторинговий звіт ЦСР 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=17228c37-95e0-4a6d-bbc0-119826a9f032>
- 12.Національна стратегія сталого розвитку Румунії на період до 2030 року. 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2019/03/Romanias-SustainableDevelopment-Strategy-2030.pdf>

- 13.Офіційний сайт Державної служби статистика України. Цілі сталого розвитку Україна - Поточний прогрес у розрізі цілей та завдань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/ukr/ukr4/index.html#
- 14.Ціль сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/files/docs/>
- 15.Цілі Сталого Розвитку України: завдання та індикатори. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/SDG%20leaflet%20ukr_F.pdf
- 16.Резолюція ООН. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. Резолюція ООН 70/1, ухвалена Генеральною асамблеєю 25 вересня 2015 року
- 17.Резолюція "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili/decent-work-and-economic-growth>
- 18.Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development>
- 19.Стратегія сталого розвитку для України, 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/library/sustainable-development-report/Sustainable-Dev-Strategy-for-Ukraine-by-2030.html>
20. Стратегія сталого розвитку Німеччини, оновлення від 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/975274/1588964/1b24acbed2b>

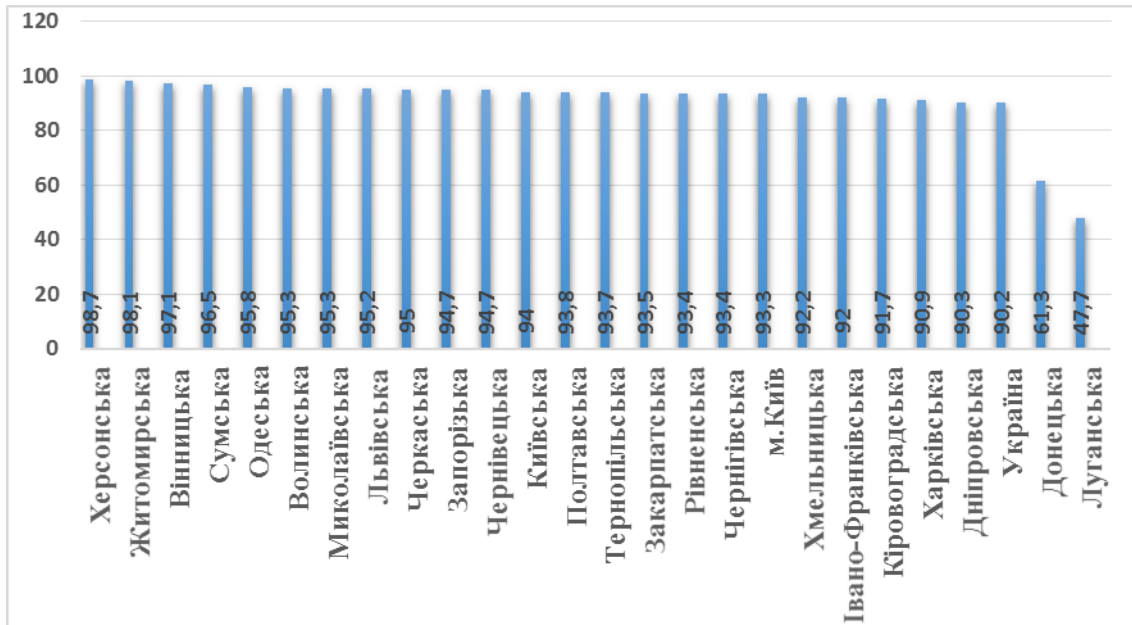
- 731744c2ffa4ca9f3a6fc/2019-03-13-dns-aktualisierung-2018-englisch-data.pdf?download=
21. Узгодженість політики для сталого розвитку. Викорінення бідності та сприяння процвітанню // ОЕСР, 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd-ilibrary.org/development/policy-coherence-for-sustainable-development-2017_9789264272576-en
  22. Цілі сталого розвитку: Україна, Національна доповідь за 2017 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/SDGs_NationalReportEN_Web.pdf
  23. Що таке сталий розвиток? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/>
  24. 17 цілей сталого розвитку: освіта займає чільне місце. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/4301-novij-globalnij-poryadok-dennij-stalogo-rozvitku.html>
  25. “Small Smurfs – Big bulls”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.speakactchange.org/2018/11/14/sdgs-small-smurfs-big-goals>; <https://www.schtroumpfexperience.com/wp-content/uploads/2019/05/smurf-dossier-en.pdf>; https://www.youtube.com/watch?v=_V--qw-kTrA
  26. Sustainable development goals: URL: <https://ukraine.un.org/en/sdgs>
  27. Sustainability development goals. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/12/frieda-the-universal-message-of-the-sustainable-development-goals/>
  28. Sustainability development goals. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.allaboardforglobalgoals.com/en-us>
  29. Scouts for SDG`s. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://earthtribe.scout.org>

30. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
31. Renewed EU Sustainable Development Strategy. – Brussels, 2006. – Access mode. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>.

ДОДАТКИ

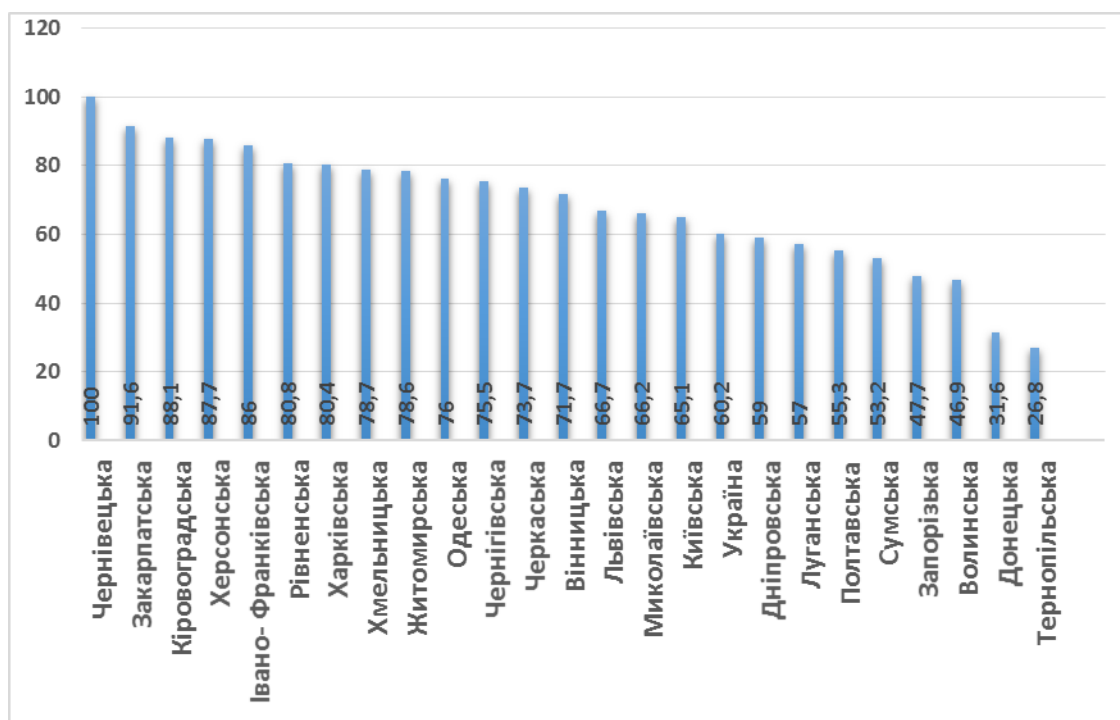
Додаток А

Рисунок. Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту, % [1]

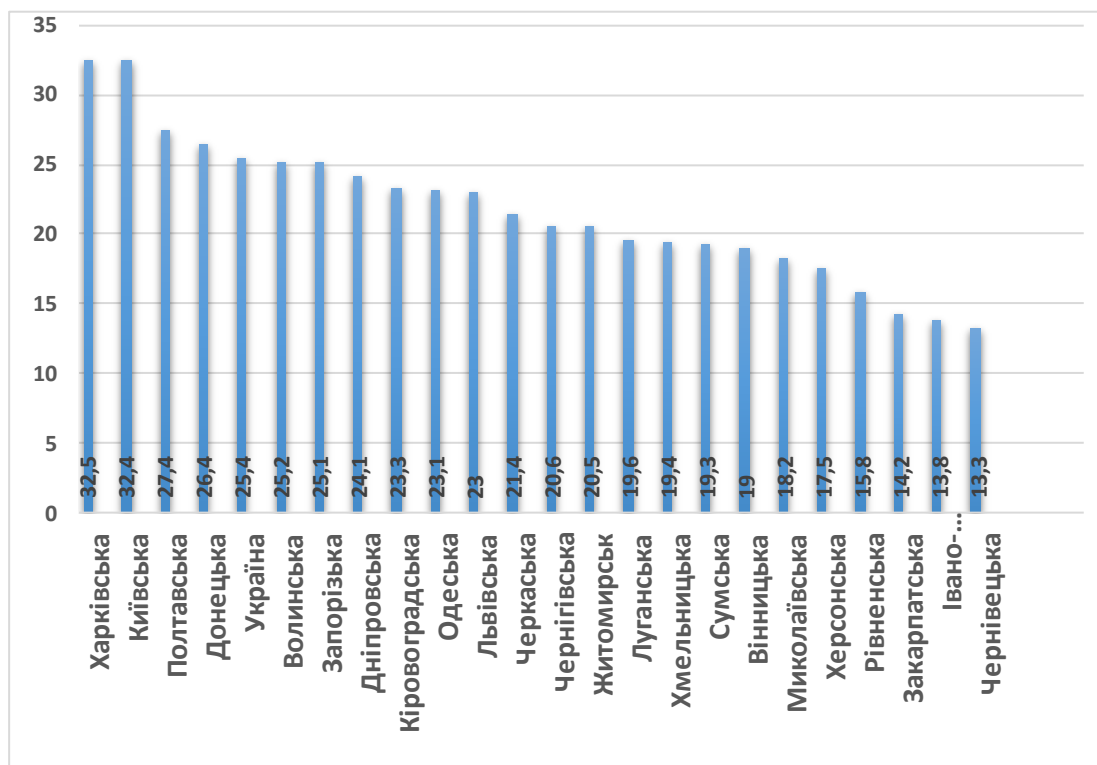
Додаток Б

Рисунок. Частка обсягів реалізованої продукції середніх і малих підприємств, % від загального обсягу реалізованої продукції [1]

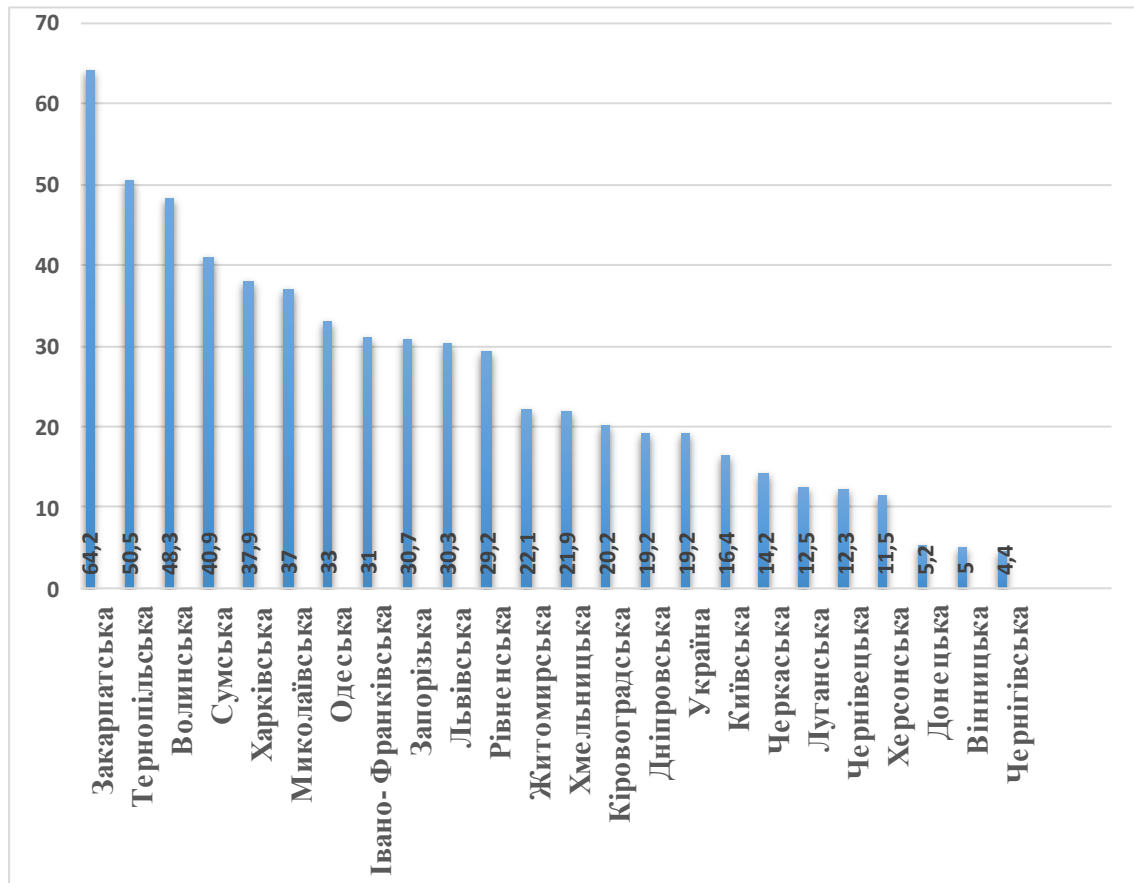
Додаток В

Рисунок. Частка зайнятих працівників, зайнятих на середніх і малих підприємствах, осіб, від зайнятого населення віком 15-70 років, % [1]

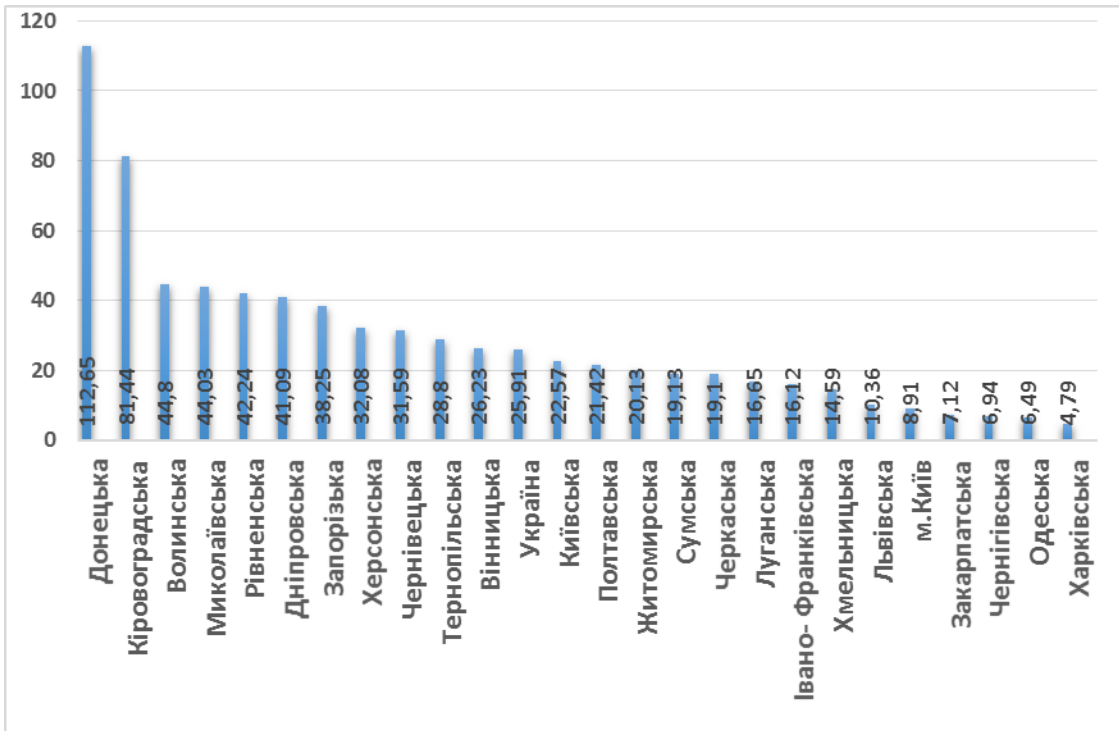
Додаток Д

Рисунок. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньовисокого рівня в загальному обсязі експорту товарів, % [1]

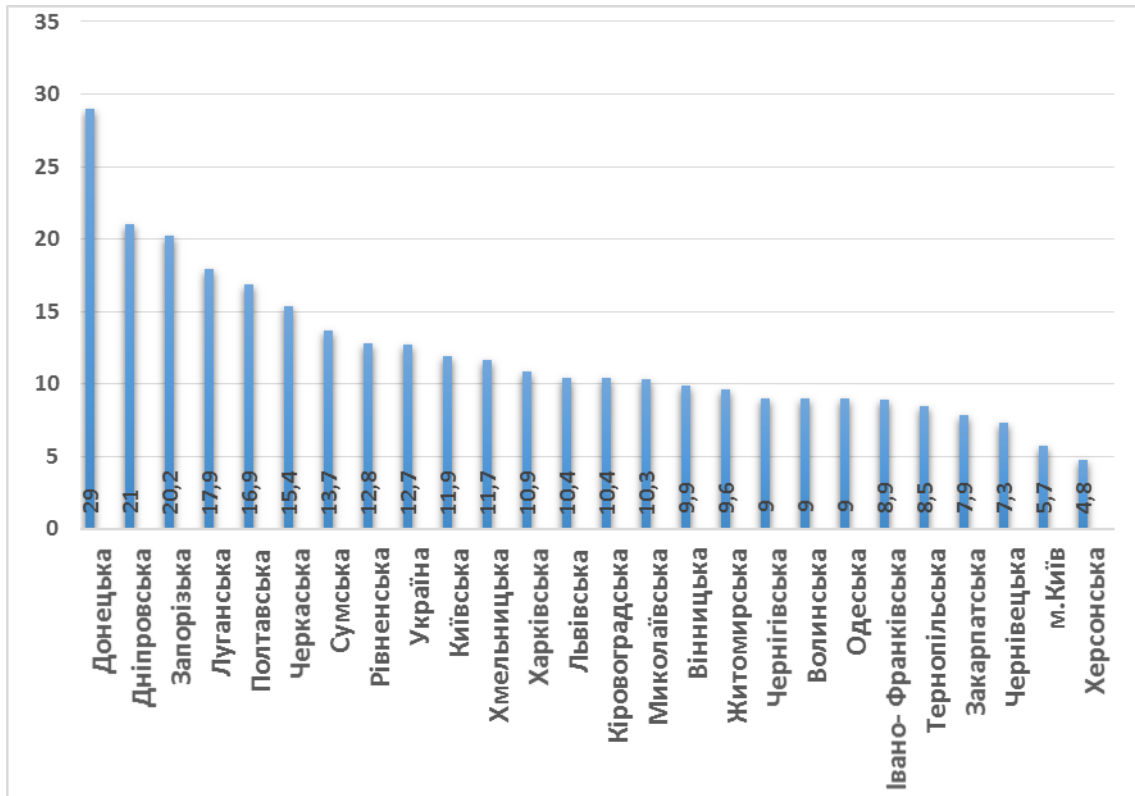
Додаток Ж

Рисунок. Кількість постраждалих та загиблих від нещасних випадків на виробництві, % до рівня 2015 р., на 100 тис. зайнятого населення віком 15-70 років, % [1]

Додаток 3

Рисунок. Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, за регіонами, % від облікової кількості штатних працівників [1]

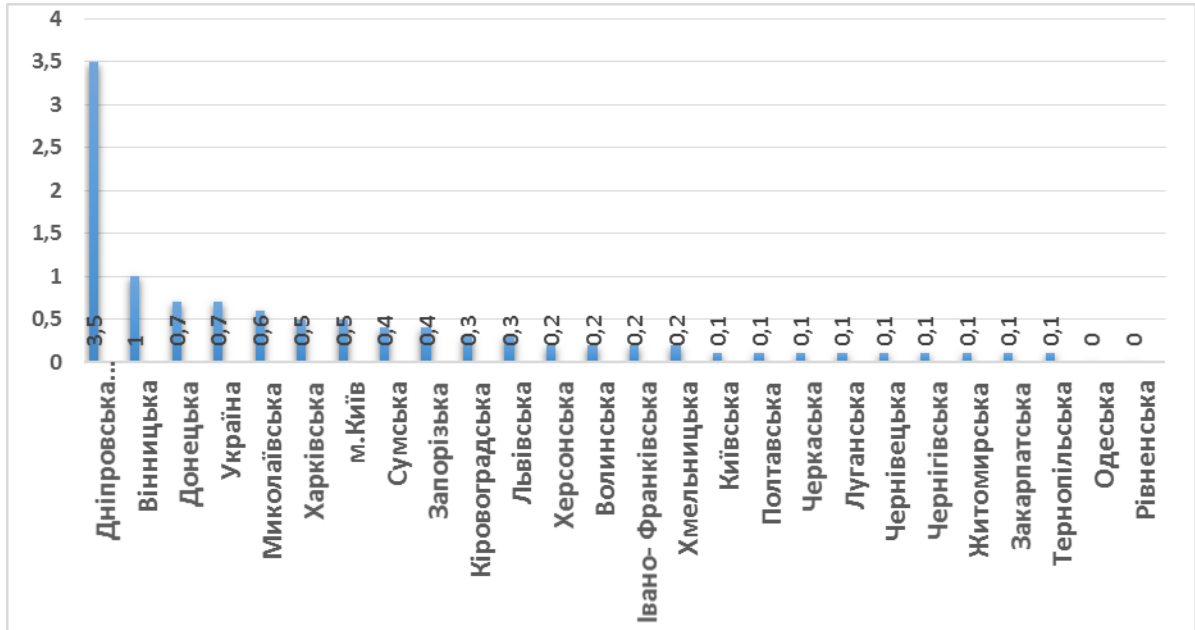
Додаток К

Рисунок. Цілі сталого розвитку України. Відставання, що очікуються, у розрізі індикаторів [2]

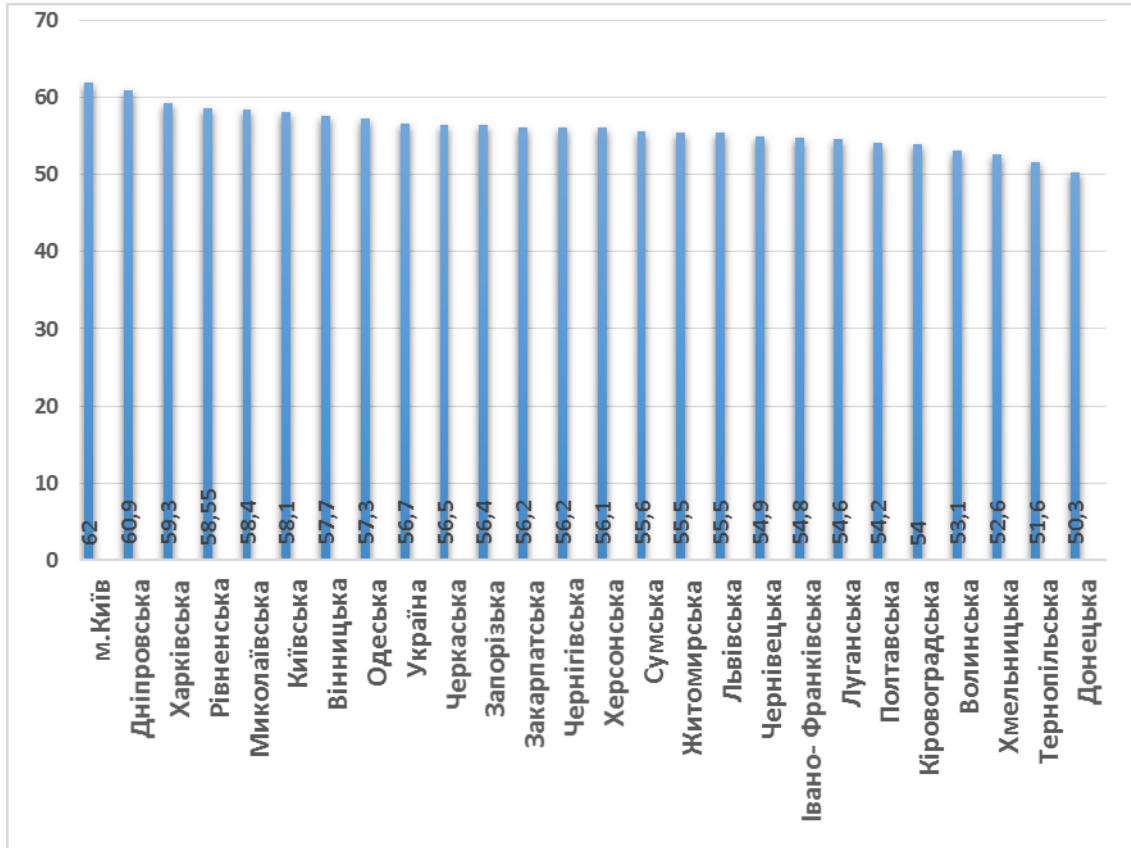
Додаток Л

Рисунок. Співвідношення інноваційних витрат і ВРП, % [1]

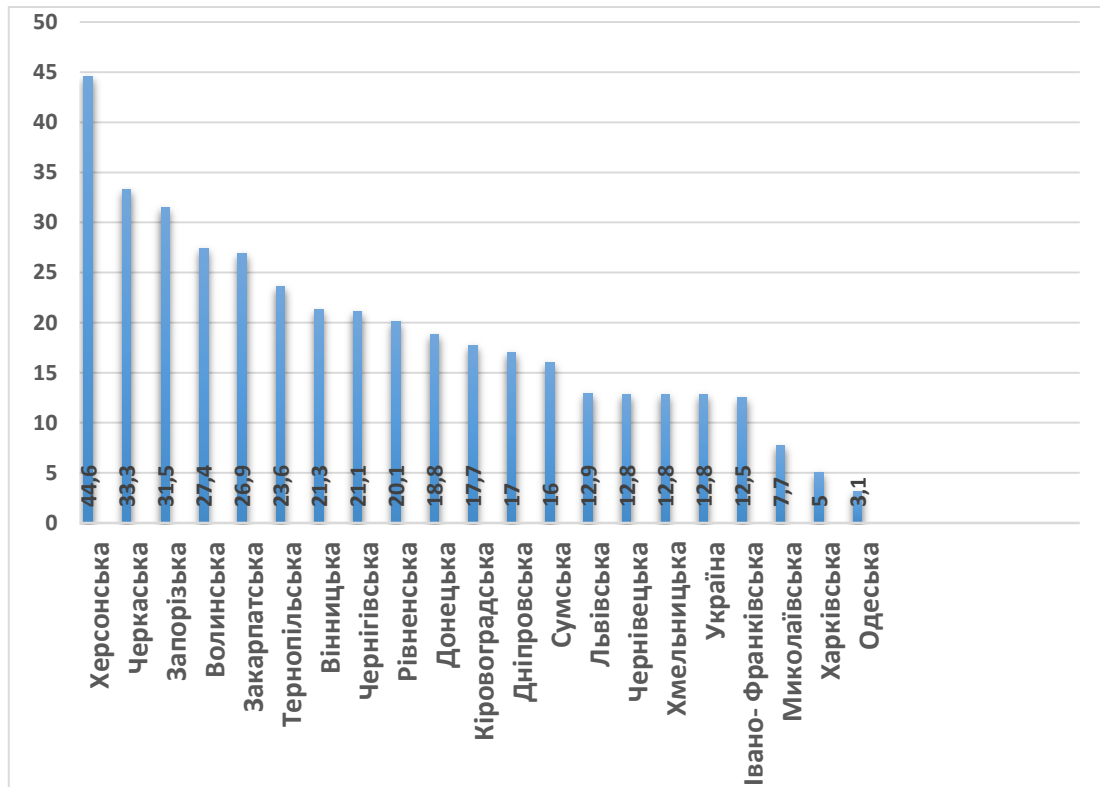
Додаток М

Рисунок. Рівень зайнятості населення віком 15-70 років, % [1]

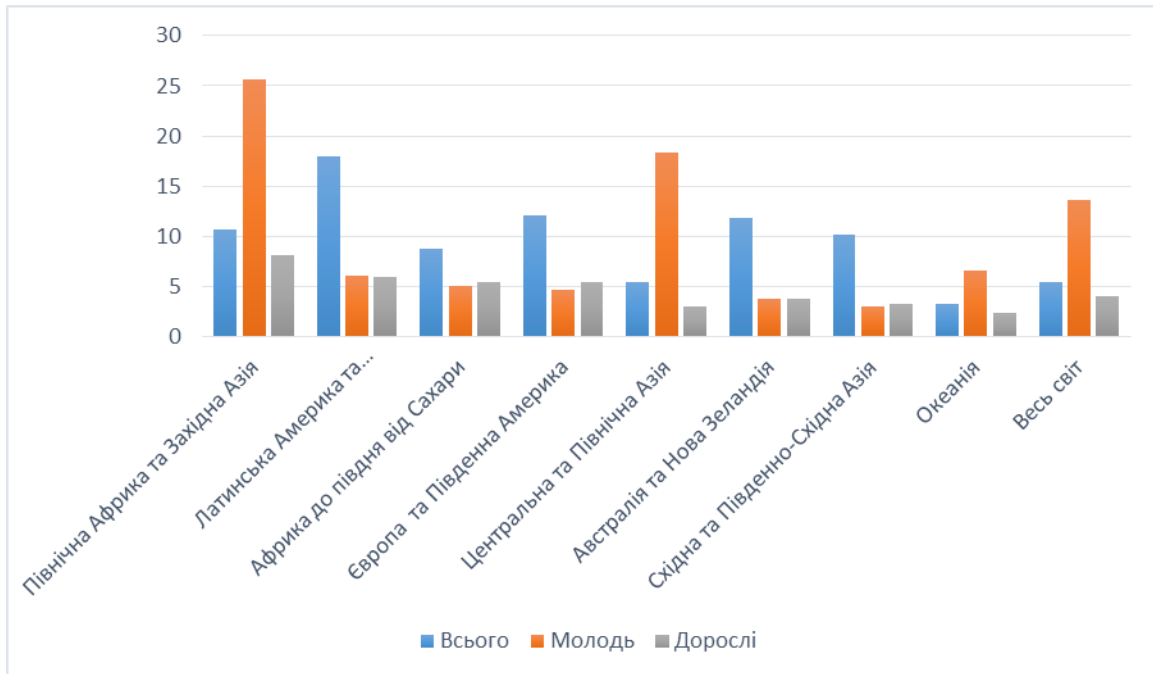
Додаток Н

Рисунок. Частка молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички, в загальній чисельності осіб віком 15-24 роки, % [1]

Додаток П

Рисунок. Рівень безробіття серед молоді та дорослих, 2019 рік, % [4]

Додаток Р

Таблиця. Співвідношення глобальних та національних ЦСР та індикатори сталого розвитку, складено автором

Глобальні ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання»	Національні ціль та завдання ЦСР 8 «Сприяння безперервному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх».	Індикатори національних завдань ЦСР 8
<p>8.1 Підтримувати економічне зростання на одну особу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 відсотків на рік у найменш розвинених країнах.</p> <p>8.2 Домогтися підвищення продуктивності в економіці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності, в тому числі шляхом приділення особливої уваги секторам з високою доданою вартістю і працемістким секторам.</p> <p>8.3 Просувати проведення орієнтованої на розвиток</p>	<p>8.1 Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості.</p> <p>8.2 Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв.</p> <p>8.3 Підвищити рівень зайнятості населення.</p> <p>8.4 Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок.</p> <p>8.5 Сприяти забезпеченню</p>	<p>Індикатор 8.1.1. Індекс фізичного обсягу ВВП (середньорічний), %</p> <p>Індикатор 8.1.2. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП, %</p> <p>Індикатор 8.1.3. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого та середньо високого рівня в загальному обсязі експорту товарів, %</p> <p>Індикатор 8.1.4. Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом</p> <p>Індикатор 8.2.1. Коефіцієнт</p>

<p>політики, яка сприяє продуктивній діяльності, створенню гідних робочих місць, підприємництву, творчості й інноваційній діяльності, та заохочувати офіційне визнання і розвиток мікро-, малих і середніх підприємств, у тому числі шляхом надання їм доступу до фінансових послуг.</p> <p>8.4 Упродовж усього терміну до кінця 2030 року поступово підвищувати глобальну ефективність використання ресурсів у системах споживання і виробництва та прагнути, щоб економічне зростання не супроводжувалося погіршенням стану навколишнього середовища, як це передбачається Десятирічною стратегією дій з переходу до використання раціональних моделей споживання і виробництва, причому першими цим повинні зайнятися розвинені країни.</p> <p>8.5 До 2030 року забезпечити повну і продуктивну зайнятість та гідну працю для всіх жінок і чоловіків, у тому</p>	<p>надійних та безпечних умов праці, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки.</p> <p>8.6 Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки.</p>	<p>віддачі основних засобів</p> <p>Індикатор 8.2.2. Темп зростання продуктивності праці, %</p> <p>Індикатор 8.2.3. Матеріаломісткість ВВП (відношення обсягу проміжних витрат, які виробляють матеріальну продукцію, до загального обсягу ВВП)</p> <p>Індикатор 8.3.1. Рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, %</p> <p>Індикатор 8.4.1. Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15–24 роки, %</p> <p>Індикатор 8.5.1. Кількість потерпілих від нещасних випадків на виробництві, які призвели до втрати працездатності на 1 робочий день чи більше, % до рівня 2015 року</p> <p>Індикатор 8.5.2. Кількість загиблих від нещасних випадків на виробництві, % до</p>
---	---	--

<p>числі молодих людей та інвалідів, і рівну оплату за працю рівної цінності.</p> <p>8.6 До 2020 року суттєво скоротити частку молоді, яка не працює, не вчиться і не набуває професійних навичок.</p> <p>8.7 Вжити термінових та ефективних заходів для того, щоб викоринити примусову працю, покінчити з сучасним рабством і торгівлею людьми та забезпечити заборону й ліквідацію найгірших форм дитячої праці, включаючи вербування та використання дітей-солдатів, а до 2025 року покінчити з дитячою працею у всіх її формах.</p> <p>8.8 Захищати трудові права і сприяти забезпеченню надійних і безпечних умов праці для всіх трудящих, включаючи трудящих-мігрантів, особливо жінок-мігрантів, та осіб, які не мають стабільної зайнятості.</p> <p>8.9 До 2030 року забезпечити розробку і здійснення стратегій заохочення сталого туризму, який сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевої культури та виробництву місцевої продукції.</p>		<p>рівня 2015 року</p> <p>Індикатор 8.5.3. Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, у загальнообліковій кількості штатних працівників, %</p> <p>Індикатор 8.6.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів середнього та малого підприємництва, млн осіб</p> <p>Індикатор 8.6.2. Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів середнього та малого підприємництва, у % до загальної суми доданої вартості за витратами виробництва</p> <p>Індикатор 8.6.3. Частка малих та середніх підприємств, що мають зобов'язання за кредитом або кредитною лінією, в їх загальній кількості, %.</p> <p>Індикатор 8.6.4. Місце України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business.</p>
---	--	--

<p>8.10 Зміцнювати спроможність національних фінансових установ заохочувати й розширювати доступ до банківських, страхових і фінансових послуг для всіх.</p> <p>8.a Збільшити надавану в рамках ініціативи «Допомога в торгівлі» підтримку країн, що розвиваються, особливо найменш розвинених країн, у тому числі по лінії Розширеної комплексної рамкової програми з надання технічної допомоги в галузі торгівлі найменш розвиненим країнам.</p> <p>8.b До 2020 року розробити й ввести в дію глобальну стратегію забезпечення зайнятості молоді та імплементувати Глобальний пакт про робочі місця.</p>		
---	--	--

Додаток С

Таблиця. Показники розвитку регіонів України по впровадженню ЦСР 8 [1]

ЦСР	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання				
Завдання	8.1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості			8.2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	
Індикатор	8.1.1. Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту, %	8.1.2. Співвідношення капітальних інвестицій і ВВП, %	8.1.3. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого і середньо-високого рівня в загальному обсязі	8.1.4. (а) Співвідношення інноваційних витрат і ВВП, %	8.2.1. (а) Частка інвестицій у машини, обладнання й інвентар у структурі інвестицій у матеріальні активи, %

					експорту товарів, % 1					
Україна (2015)	90,20		13,73		19,20		0,69		33,10	
<i>Області</i>										
Вінницька	97,10	6,90	12,31	-1,42	4,98	-14,22	0,96	0,27	43,43	10,33
Волинська	95,30	5,10	19,46	5,73	48,30	29,10	0,21	-0,49	48,83	15,73
Дніпропетровська	90,30	0,10	12,04	-1,69	19,20	0,00	3,52	2,82	37,93	4,83
Донецька	61,30	н/п	7,22	-6,51	5,16	-14,04	0,72	0,02	44,22	11,12
Житомирська	98,10	7,90	10,52	-3,21	22,06	2,86	0,08	-0,61	35,14	2,04
Закарпатська	93,50	3,30	13,05	-0,69	64,20	45,00	0,08	-0,62	20,40	-12,70
Запорізька	94,70	4,50	8,75	-4,98	30,73	11,53	0,36	-0,33	50,77	17,67
Івано-Франківська	92,00	1,80	20,96	7,22	31,05	11,85	0,20	-0,49	22,69	-10,41
Київська	94,00	3,80	23,42	9,68	16,45	-2,75	0,14	-0,56	26,11	-6,99
Кіровоградська	91,70	1,50	10,55	-3,18	20,18	0,98	0,33	-0,36	52,34	19,24
Луганська	47,70	н/п	8,64	-5,10	12,49	-6,71	0,10	-0,59	38,67	5,57
Львівська	95,20	5,00	14,14	0,40	30,33	11,13	0,29	-0,40	25,42	-7,68
Миколаївська	95,30	5,10	12,43	-1,31	36,97	17,77	0,61	-0,09	32,42	-0,68
Одеська	95,80	5,60	10,01	-3,73	33,00	13,80	0,05	-0,64	34,76	1,66
Полтавська	93,80	3,60	8,70	-5,04	-	-	0,13	-0,56	36,84	3,74
Рівненська	93,40	3,20	12,29	-1,44	29,23	10,03	0,02	-0,68	22,77	-10,33
Сумська	96,70	6,50	8,81	-4,92	40,90	21,70	0,39	-0,30	43,51	10,41
Тернопільська	93,70	3,50	14,36	0,63	50,49	31,29	0,05	-0,64	27,47	-5,63
Харківська	90,90	0,70	9,01	-4,73	37,93	18,73	0,53	-0,16	39,25	6,15
Херсонська	98,70	8,50	9,64	-4,09	11,54	-7,66	0,22	-0,48	45,65	12,55
Хмельницька	92,20	2,00	16,57	2,84	21,93	2,73	0,16	-0,53	26,72	-6,38
Черкаська	95,00	4,80	8,82	-4,91	14,18	-5,02	0,11	-0,59	41,99	8,89
Чернівецька	94,70	4,50	15,07	1,34	12,31	-6,89	0,10	-0,59	13,23	-19,87
Чернігівська	93,40	3,20	9,60	-4,13	4,38	-14,82	0,09	-0,60	41,49	8,39
м. Київ	93,30	3,10	19,51	5,78		-19,20	0,48	-0,21		-33,10

Додаток Т

Таблиця. Показники розвитку регіонів України по впровадженню ЦСР 8 [1]

ЦСР	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання									
Завдання	8.2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв				8.3. Підвищити рівень зайнятості населення		8.4. Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок		8.5. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки	
Індикатор	8.2.2. (а) ВРП на 1 зайнятого працівника, тис. грн		8.2.3 (а) Частка проміжного споживання в реалізованій продукції регіону, %		8.3.1. (а) Рівень зайнятості населення віком 15-70 років, %		8.4.1. Частка молоді, яка не працює, не навчається і не здобуває професійні навички, в загальній чисельності осіб віком 15-24 роки, %		8.5.1. (а) Кількість постраждалих від нещасних випадків на виробництві, на 100 тис. зайнятого населення віком 15-70 років	
Україна (2015)	120,96			43,73		56,70		12,80		25,91
Області										
Вінницька	88,05	0,73	74,25	30,52	57,70	1,00	21,30	8,50	26,23	1,01
Волинська	79,22	0,65	42,00	-1,73	53,10	-3,60	-3,60	27,40	14,60	44,80
Дніпропетровська	145,41	1,20	50,35	6,62	60,90	4,20	27,40	14,60	44,80	1,73
Донецька	151,33	1,25	56,95	13,22	50,30	-6,40	17,00	4,20	41,09	1,59
Житомирська	75,34	0,62	79,25	35,52	55,50	-1,20		-	20,13	0,78
Закарпатська	55,68	0,46	60,43	16,70	56,20	-0,50	26,93	14,13	7,12	0,28
Запорізька	118,75	0,98	70,25	26,52	56,40	-0,30	31,50	18,70	38,25	1,48
Івано-Франківська	81,88	0,68	89,24	45,51	54,80	-1,90	12,52	-0,28	16,12	0,62

Київська	140,58	1,16	41,18	-2,55	58,10	1,40		-	22,57	0,87
Кіровоградська	98,58	0,82	62,85	19,12	54,00	-2,70	17,68	4,88	81,44	3,14
Луганська	76,93	0,64	82,74	39,01	54,60	-2,10		-	16,65	0,64
Львівська	91,05	0,75	52,24	8,51	55,50	-1,2	12,87	0,07	10,36	0,40
Миколаївська	94,50	0,78	57,18	13,45	58,40	1,70	7,70	-5,10	44,03	1,70
Одеська	98,19	0,81	51,07	7,34	57,30	0,6	3,07	-9,73	6,49	0,25
Полтавська	165,29	1,37	57,38	13,65	54,20	-2,50		-	21,42	0,83
Рівненська	72,24	0,60	88,46	44,73	58,55	1,85	20,15	7,35	42,24	1,63
Сумська	88,25	0,73	71,31	27,58	55,60	-1,10	15,99	3,19	19,13	0,74
Тернопільська	65,66	0,54	40,32	-3,41	51,60	-5,10	23,57	10,77	28,80	1,11
Харківська	101,42	0,84	58,61	14,88	59,30	2,60	5,05	-7,75	4,79	0,19
Херсонська	72,23	0,60	72,21	28,48	56,10	-0,60	46,60	33,80	32,08	1,24
Хмельницька	82,18	0,68	78,03	34,30	52,60	-4,10	12,75	-0,05	14,59	0,56
Черкаська	97,03	0,80	62,03	18,29	56,50	-0,20	33,33	20,53	19,10	0,74
Чернівецька	50,43	0,42	76,61	32,88	54,90	-1,80	12,79	-0,01	31,59	1,22
Чернігівська	85,57	0,71	62,42	18,69	56,20	-0,50	21,07	8,27	6,94	0,27
м. Київ	332,62	2,75	26,44	-17,29	62,00	5,30		-12,80	8,91	0,34

Додаток Ф

Таблиця. Показники розвитку регіонів України по впровадженню ЦСР 8 [1]

ЦСР	Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання									
Завдання	8.5. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки				8.6. Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки					
Індикатор	8.5.2. Кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком на виробництві, % від рівня 2015 року		8.5.3. Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, за регіонами, % від облікової кількості штатних працівників		8.6.1. (а) Частка зайнятих працівників на середніх і малих підприємствах, осіб, від зайнятого населення віком 15-70 років, %		8.6.2. (а) Частка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) середніх і малих підприємств, % від загального обсягу реалізованої продукції		8.6.3. (а) Частка коштів кредитів банків та інші позики в структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування, %	
Україна (2015)	100,00		12,68							
Області										
Вінницька	100,00	0,00	9,92	-2,77	18,99	-6,43	71,73	11,53	6,60	-1,00
Волинська	100,00	0,00	8,98	-3,70	25,17	-0,25	46,90	-13,30	1,50	-6,10
Дніпропетровська	100,00	0,00	21,04	8,36	24,09	-1,33	59,00	-1,20	1,10	-6,50
Донецька	100,00	0,00	28,95	16,27	26,44	1,02	31,60	н/п	1,50	-6,10
Житомирська	100,00	0,00	9,59	-3,09	20,53	-4,89	78,57	18,37	3,80	-3,80
Закарпатська	100,00	0,00	7,87	-4,81	14,23	-11,19	91,57	31,37	1,40	-6,20
Запорізька	100,00	0,00	20,17	7,49	25,12	-0,31	47,69	-12,51	2,60	-5,00
Івано-Франківська	100,00	0,00	8,91	-3,77	13,78	-11,64	85,99	25,79	2,90	-4,70
Київська	100,00	0,00	11,90	-0,79	32,44	7,02	65,12	4,91	3,20	-4,40
Кіровоградська	100,00	0,00	10,37	-2,31	23,27	-2,15	88,12	27,91	3,10	-4,50
Луганська	100,00	0,00	17,92	5,24	19,59	-5,83	56,98	-3,22	2,10	-5,50
Львівська	100,00	0,00	10,42	-2,26	23,01	-2,42	66,72	6,52	6,40	-1,20
Миколаївська	100,00	0,00	10,29	-2,39	18,15	-7,27	66,20	6,00	23,40	15,80
Одеська	100,00	0,00	8,97	-3,72	23,11	-2,31	75,98	15,78	12,30	4,70
Полтавська	100,00	0,00	16,93	4,25	27,42	2,00	55,33	-4,88	4,10	-3,50

Рівненська	100,00	0,00	12,78	0,10	15,78	-9,64	80,77	20,57	2,70	-4,90	
Сумська	100,00	0,00	13,66	0,98	19,26	-6,16	53,15	-7,05	8,20	0,60	
Тернопільська	100,00	0,00	8,52	-4,16			-	26,84	н/п	3,50	-4,10
Харківська	100,00	0,00	10,92	-1,76	32,50	7,08	80,38	20,18	4,60	-3,00	
Херсонська	100,00	0,00	4,85	-7,84	17,50	-7,92	87,65	27,45	4,90	-2,70	
Хмельницька	100,00	0,00	11,73	-0,95	19,44	-5,98	78,72	18,52	3,20	-4,40	
Черкаська	100,00	0,00	15,40	2,72	21,39	-4,03	73,74	13,53	3,10	-4,50	
Чернівецька	100,00	0,00	7,28	-5,41	13,30	-12,12	100,00	39,80	1,10	-6,50	
Чернігівська	100,00	0,00	8,99	-3,69	20,59	-4,83	75,45	15,25	4,00	-3,60	
м. Київ	100,00	0,00	5,65	-7,03	0,00				14,20	6,60	

Додаток X

Таблиця. Компоненти та навчальні результати, складено автором

Компонент	Навчальні результати
Зрозуміти першопричини нестійкого розвитку та те, що сталий розвиток - це концепція, що розвивається.	Студенти, усвідомивши матеріал розділилися на дві групи. Одна група студентів добре орієнтувалась в аспектах сталого розвитку. Друга група студентів була менш обізнаною в сталості. Цікавим фактом було те, що студенти які були менш обізнаними одразу почали міркувати, та придумувати різні моделі розвитку сталості в Україні.
Зрозуміти ключові характеристики складних систем, таких як середовище життя, людські спільноти та економічні системи, включаючи такі поняття, як взаємозалежність, нелінійність, самоорганізація та емерджентність.	Студенти пояснили, що таке емерджентність та самоорганізація, пояснили різницю між поняттями взаємозалежності та нелінійності.
Застосовувати різні точки зору та підходи при розгляді систем, наприклад різні масштаби, обмеження перспектив та зв'язки.	Студенти навчилися аналізувати проблеми та контексти з різних точок зору та з різним рівнем деталізації.
Критично розмірковувати над розробкою питань, пов'язаних зі стійкістю, а не лише над їх рішеннями.	Студенти використовували різні форми мислення та логіку для сприяння аналізу.